

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GEÇ ERGENLERDE SOSYAL MEDYA KULLANIMI, BENLİK
ALGISI VE RUHSAL BELİRTİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Funda ALTUNTAŞ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mustafa Kayhan BAHALI

İSTANBUL- 2020

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI : Funda ALTUNTAŞ

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : Geç Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı, Benlik Algısı ve Ruhsal Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ANABİLİM DALI : Psikoloji

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 24/06/2020

SAYFA SAYISI : 84

TEZ DANIŞMANLARI : Doç. Dr. Mustafa Kayhan BAHALI

DİZİN TERİMLERİ : Benlik Algısı, Ergenlik, Sosyal Medya Kullanımı, Ruhsal Belirtiler

TÜRKÇE ÖZET : Araştırmada geç ergen bireylerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri incelenmiş olup bazı demografik değişkenler ile ilişkileri araştırılmıştır.

DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Funda ALTUNTAŞ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GEÇ ERGENLERDE SOSYAL MEDYA KULLANIMI, BENLİK
ALGISI VE RUHSAL BELİRTİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Funda ALTUNTAŞ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mustafa Kayhan BAHALI

İSTANBUL- 2020

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimseli ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Funda ALTUNTAŞ

.../.../ 2020

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Funda ALTUNTAŞ'ın "**Geç Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı, Benlik Algısı Ve Ruhsal Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Mustafa Kayhan BAHALI
(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Erkal ERZİNCAN

Üye

Prof. Dr. Ali Evren TUFAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../ 2020

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada geç ergenlerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

Yöntem: Örneklem grubunu Muğla il merkezi ve Marmaris ilçesinde ikamet eden 18-24 yaş arasındaki geç ergen bireyler oluşturmaktadır. Araştırmaya 202 kadın (%47,9) ve 220 erkek (%52,1) olmak üzere toplam 422 katılımcı dahil edilmiştir. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Sosyodemografik Bilgi Formu'nun yanında, katılımcıların sosyal medya kullanım düzeylerini belirlemek için Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği; benlik algılarını tespit etmek için Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve ruhsal belirti düzeylerini belirlemek için Kısa Semptom Envanteri kullanılmıştır.

Bulgular: Geç ergen bireylerde sosyal medya kullanımı ile benlik algısı arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Sosyal medya kullanımı cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Sosyal medya kullanımı ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı arttıkça ruhsal belirti düzeylerinin arttığı görülmektedir. Çalışmada geç ergenlerde benlik algısı ile ruhsal belirti düzeyleri toplam puanı ve anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon alt boyutları arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Geç ergen bireylerde yaş arttıkça ruhsal belirti düzeylerinden depresyon ve somatizasyon alt boyutlarının azaldığı görülmektedir. Ruhsal belirti düzeylerinden yalnızca hostile cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Ruhsal belirti düzeyleri sosyal medya kullanımını yordamaktadır.

Sonuç: Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı arttıkça ruhsal belirti düzeyleri artmaktadır. Sosyal medya kullanımı ile benlik algısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Geç ergenlerde benlik algısı arttıkça ruhsal belirti düzeyi azalmaktadır. Geç ergenlerde ruhsal belirti düzeyleri sosyal medya bozukluğunu yordamaktadır. Araştırma sonucundan hareketle sosyal medya kullanımının geç ergenler üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak, sosyal medyanın yararlı kullanılması adına bireysel ya da grup çalışmaları yapılarak bireylerin bilinçlenmesi sağlanabilir. Buna ek olarak, geç ergenlik dönemindeki bireylerin benlik algıları incelenerek, alanında uzman kişiler tarafından kişisel gelişim ve psikolojik danışmanlık çalışmaları ile destek programları hazırlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Benlik Algısı, Ergenlik, Ruhsal Belirtiler, Sosyal Medya Kullanımı

SUMMARY

Aim: In this study, it was aimed to examine the relationship between social media use, self-perception and mental symptom levels in late adolescents.

Method: The sample group is composed of late adolescent individuals between the ages of 18-24, who resides in Muğla city center and Marmaris district. A total of 422 participants, 202 women (47.9%) and 220 men (52.1%), were included in the study. In this study, besides the Sociodemographic Information Form as a data collection tool, Social Media Disorder Scale was used to determine the social media usage levels of the participants; Social Comparison Scale was used to detect self-perceptions and the Brief Symptom Inventory was used to determine the level of mental symptoms.

Results: In late adolescents, no significant relationship between social media use and self-perception observed. Social media use does not differ by gender. No significant relationship was found between social media use and age. It is observed that as the use of social media increases in late adolescents, the level of mental symptoms increases. It is observed in the study that there is a negative relationship between self-perception and mental symptom levels total score and anxiety, depression, negative self esteem, somatization sub-dimensions in late adolescents. In late adolescent individuals, as the age increases, depression and somatization sub-dimensions, which are among the mental symptom levels, decrease. Only hostility differs from mental symptom levels by gender. Mental symptom levels predicts the use of social media.

Conclusion: As the use of social media increases in late adolescents, mental symptom levels increase. There is no significant relationship between social media use and self-perception. In late adolescents, as the self-perception increases, the level of mental symptoms decreases. In late adolescents, mental symptom levels predicts social media disorder. Considering the effects of the use of social media on late adolescents based on the results of the study, individuals or group studies can be made to raise awareness in order to make use of social media beneficial. In addition, self-perception of individuals in late adolescence will be examined and support programs can be prepared by experts in their fields, as well as personal development and psychological counseling studies.

Keywords: Self-Perception, Adolescence, Mental Symptoms, Use of Social Media

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZET	I
SUMMARY.....	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
EKLER LİSTESİ.....	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ	3
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.1.1. Araştırmanın Alt Problemleri.....	3
1.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	3
1.3. ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ VE ÖNEMİ	4
1.4. SAYILTILAR	5
1.5. SINIRLILIKLAR.....	5
1.6. TANIMLAR	5
İKİNCİ BÖLÜM	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. ERGENLİK DÖNEMİ	7
2.1.1. Ergenlik Döneminde Karşılaşılabilecek Sorunlar	9
2.2. BENLİK ALGISI	13
2.3. RUHSAL BELİRTİLER.....	14
2.4. SOSYAL MEDYA	16
2.4.1. Sosyal Medya'nın Tanımı	16
2.4.2. Sosyal Medya'nın Tarihsel Gelişimi.....	17
2.4.3. Sosyal Ağlar	18
2.4.4. Sosyal Medya ve Ergenlik	23
2.4.5. Sosyal Medya ve Benlik Algısı.....	25
2.4.6. Sosyal Medya Ve Ruhsal Belirtiler.....	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	31
YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	31
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	31
3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	31
3.3. ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI	31
3.4. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	31
3.4.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	32
3.4.2. Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ)	32
3.4.3. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ)	32
3.4.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)	33
3.5. VERİ ANALİZİ	33
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	34
BULGULAR	34
BEŞİNCİ BÖLÜM	46
TARTIŞMA VE YORUM	46
SONUÇ VE ÖNERİLER	53
KAYNAKÇA	54
EKLER	-

KISALTMALAR LİSTESİ

A.G.E	: ADI GEÇEN ESER
KSE	: KISA SEMPTOM ENVANTERİ
SKÖ	: SOSYAL KARŞILAŞTIRMA ÖLÇEĞİ
SMBÖ	: SOSYAL MEDYA BOZUKLUĞU ÖLÇEĞİ
SPSS	: STATİSTİCAL PACKAGE FOR SOCIAL SCIENCES

TABLÖLAR LİSTESİ

SAYFA

Tablo-1 Çalışmaya Dâhil Edilen Katılımcı Sayısı Ve Cinsiyet Dağılımı	34
Tablo-2 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Yaş Değişkenine Ait Bulguları.....	34
Tablo-3 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı	35
Tablo-4 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Eğitim Durumu Dağılımı	35
Tablo-5 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Çalışma Durumu Dağılımı	35
Tablo-6 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Gelir Düzeyi Dağılımı.....	35
Tablo-7 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Yaşam Yeri Dağılımı.....	36
Tablo-8 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi Dağılımı.....	36
Tablo-9 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Kullanılan Sosyal Medya Cihazı Dağılımı.....	36
Tablo-10 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Sosyal Medya Hesap Sayısı Dağılımı	37
Tablo-11 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Kullanılan Sosyal Medya Hesap Dağılımı.....	37
Tablo-12 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Sosyal Medya Sitelerini Kullanım Süresi Dağılımı.....	38
Tablo-13 Çalışmaya Alınan Katılımcıların İnternet Bağlantısı Dağılımı	38
Tablo-14 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Psikolojik Destek Alma Dağılımı ..	38
Tablo-15 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Psikolojik Desteğe İhtiyaç Dağılımı.....	38
Tablo-16 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Ailede Ruhsal Bozukluk Dağılımı.....	39
Tablo-17 Araştırmada Kullanılan Kısa Semptom Envanteri ve Alt Boyutları, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler	40
Tablo-18 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Kısa Semptom Envanteri ve Alt Boyutları, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Ve Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Analizi Bulguları	41
Tablo-19 Ölçeklerin Yaş Değişkeni İle İlişkisine Dair Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	42
Tablo-20 Ölçeklerin Birbiriyle İlişkisine Dair Pearson Korelasyon Analizi Bulguları.....	43

Tablo-21 Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeğinin İlgili Değışkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal (Lineer) Regresyon Analizi Bulguları.... 45

EKLER LİSTESİ

EK-A: SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

EK-B: SOSYAL MEDYA BOZUKLUĞU ÖLÇEĞİ

EK-C: SOSYAL KARŞILAŞTIRMA ÖLÇEĞİ

EK-D: KISA SEMPTOM ENVANTERİ

EK-E: ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

ÖNSÖZ

Araştırmanın bütün süreçlerinde benden bilgi, tecrübe ve yönlendirmeleriyle desteğini esirgemeyen saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Mustafa Kayhan BAHALI'ya çok teşekkür ederim.

Tez sürecimde motivasyonumu düşürmemem için bana her zaman destek olan dostlarıma, çok sevdiğim arkadaşlarım Nilay, Gamze, Fatmanur ve Kübra'ya çok teşekkür ederim.

Hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her anımda yanımda olan aileme sonsuz sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Son zamanlarda gelişim süreçleriyle ilgili yapılan araştırmalar sonucunda uzmanlar 18-24 yaş arasındaki bireyleri “geç ergen” olarak nitelendirmektedir. Eğitim ve öğretim sürelerinin uzaması, kişilerin mesleki role yatırım yapmaya yönelmesi, evlilik ve çocuk doğurma yaşının gecikmesi, mali açıdan yaşanan zorluklar gibi birçok etken sebebiyle 18-24 yaş aralığı ergenlik ve erişkinlik dönemlerinden ayrı olarak ele alınmaya başlanmıştır.¹ Kimlik arayışında olan geç ergenler, çok fazla etkileşim içinde olunan internetten psikolojik, çevresel, fiziksel vb. birçok anlamda etkilenmekte ve hayatlarını bu doğrultuda şekillendirebilmektedir. Ergenlik döneminin özellikleri sebebiyle ergen bireylerde, benlik algılarıyla ilgili birtakım değişiklikler gözlenmesinin yanı sıra ruhsal bozukluk geliştirme ihtimallerinin de yüksek olduğu düşünülmektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte internet kullanımı da artmaktadır. İnternet, insanların ihtiyaçlarına ulaşmaları için imkanlar sunarak hayatın birçok alanına sızmaktadır. İnternet aracılığıyla insanlar, yaşamlarını devam ettirirken daha az hareketle daha çok iş yapmaktadır. İş, alışveriş, banka işlemleri, iletişim, sosyalleşme vb. birçok konuda internet kullanılmaktadır. Buna bağlı olarak da çoğu insan zamanının büyük bir kısmını internette vakit geçirerek harcamaktadır. Güncel hayatta yoğun bir şekilde kullanılan internetin, geç ergenlik dönemindeki bireyler tarafından da çok sık kullanıldığı ve onları büyük oranda etkilediği düşünülmektedir.

Hızla değişen ve gelişen internet ağı sayesinde sosyal medya denilen bir olgu ortaya çıkmıştır. Sosyalleşen bir varlık olan insan, daha fazla kişiyle farklı şekillerde etkileşim içinde olabilmek için sosyal medyayı kullanmaktadır. Fotoğraf ve video paylaşımı, iletişim, iş bağlantıları, sosyalleşme vb. birçok konuda insanların kullanabilecekleri farklı internet platformları (Instagram, Facebook, Youtube, Whatsapp, Twitter vb.) bulunmaktadır. Bu sosyal medya sitelerinin birbirleri ile benzer özelliklerinin olmasının yanı sıra birbirlerinden farklı özellikleri de bulunmaktadır. Dolayısıyla farklı amaçlara hizmet eden birçok sanal ortam bulunmaktadır. Sanal ortamların giderek çeşitlenmesi ve yaygınlaşmasına bağlı olarak kişilerin bu mecrada vakit geçirme süreleri de günden güne artmaktadır. Sosyal medya kullanımındaki yoğun artış insanları gerçeklikten kopararak, sanal bir dünyanın içine sürüklemektedir.

¹ Barbara M. Newman and Philip R. Newman, *Development Through Life, A Psychosocial Approach*, Wadsworth Cengage Learning, United States of America, 2017, Cilt: 1, s. 390-425.

Sosyal medya araçlarında vakit geçiren ergenler, istedikleri anda sanal ortamlarda kendilerini özgürce ifade ederek birçok insanla etkileşim içerisinde olabilmektedir. Bu mecrada yaşanan ilişkiler bireylerin psikososyal açıdan problemler yaşamalarına sebep olabilmektedir. Sanal ortamlarda vakit geçirme süresi arttıkça bireyler yeterliliklerini, başarılarını, yaşam tarzlarını vb. sosyal medyada etkileşim içerisinde olduğu insanlar ile kıyaslayabilmektedir. Dolayısıyla giderek artan sosyal medya kullanımı sonucunda birçok alanda olduğu gibi bireylerin benlik algılarında da değişiklikler gözlenebilmektedir.

Ergenlik dönemindeki bireyler, hem fiziksel hem de ruhsal olarak değişim ve gelişim içinde olmaları sebebiyle hayatlarının kontrolünün sadece kendilerinde olmasını istemektedir. Yaşları ve hayat şartları itibariyle istedikleri şartları sağlayamamaları, bireylerdeki birçok duygunun açığa çıkmasına sebep olabilmektedir. Gelişimin hızlı olması, artan cinsel dürtüler, kimlik karmaşası, sosyal rolün henüz belirginleşmemiş olması ve ebeveyne olan bağımlılığın devam etmesi gibi nedenlerle ergenlik dönemindeki bireyler ruhsal bozukluklar açısından risk altındadır.²

Ergenlik dönemindeki bireylerde belli bir gruba dahil olma isteği görülmektedir. Sosyal medya, ergenlere bu isteklerini karşılayabilecekleri birçok imkan sunmaktadır. Sosyal gelişim ve bağlılık her dönemde olduğu gibi ergenlik dönemindeki bireyler için de oldukça önemlidir. Savcı ve Aysan tarafından yapılan güncel bir araştırmada internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve telefon bağımlılığının sosyal bağlılığın mühim birer yordayıcısı olduğu belirtilmektedir.³

Geç ergenlik dönemindeki bireyler, gelişim dönemi özellikleri sebebiyle psikolojik, çevresel, fiziksel vb. birçok konuda etkilenmeye açık bir gruptur. Dolayısıyla bu dönemdeki bireylerin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin saptanması büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, geç ergenlerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

² Sibel Küçük ve Meral Bayat, "Ortaöğretim Öğrencilerinin Ruhsal Durumlarının Değerlendirilmesi", *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2012, s. 103-111.

³ Mustafa Savcı ve Ferda Aysan, "Teknolojik Bağımlılıklar ve Sosyal Bağlılık: İnternet Bağımlılığı, Sosyal Medya Bağımlılığı, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Bağlılığı Yordayıcı Etkisi", *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 2017, Cilt:30, s. 202-216.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

1.1.1. Araştırmanın Alt Problemleri

1.Geç ergenlerin sosyal medya kullanım düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

2.Geç ergenlerin benlik algısı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

3.Geç ergenlerin ruhsal belirti düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

4.Geç ergenlerin sosyal medya kullanım düzeyleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

5.Geç ergenlerin benlik algısı düzeyleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

6.Geç ergenlerin ruhsal belirti düzeyleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

7.Geç ergenlerde sosyal medya kullanım düzeyleri ile benlik algısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

8.Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı ile ruhsal belirti düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

9.Geç ergenlerde benlik algısı düzeyleri ile ruhsal belirti düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

10.Geç ergenlerde yaş değişkeni, sosyal medya bozukluğunu anlamlı şekilde yordamakta mıdır?

11.Geç ergenlerde benlik algısı, sosyal medya bozukluğunu anlamlı şekilde yordamakta mıdır?

12.Geç ergenlerde ruhsal belirti düzeyleri sosyal medya bozukluğunu anlamlı şekilde yordamakta mıdır?

13.Geç ergenlerde ruhsal belirti düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

1.Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

2.Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri ile yaş değişkeni arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

3.Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı ile benlik algısı arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

4.Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı ile ruhsal belirti düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

5.Geç ergenlerde benlik algısı ile ruhsal belirti düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

6.Geç ergenlerde yaş değişkeni, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri sosyal medya bozukluğunu yordamaktadır.

7.Geç ergenlerde ruhsal belirti düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

1.3. ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ VE ÖNEMİ

Sosyal medyanın çok hızlı bir şekilde gelişmesi ve yaygınlaşması sebebiyle insanlar yaşamlarında sosyal medyaya çok fazla yer vermeye başlamaktadır. Sosyal medya günümüzün en önemli iletişim araçlarından birisi olma yolunda hızla ilerleyen internetin en gözde uygulamaları arasında yer almaktadır. İnternetin kullanıma sıklığı artarken, bu sıklık içinde de sosyal medyayı kullanma oranı yükselmektedir. Yakın bir gelecekte neredeyse internet kullanımının çok önemli bir kısmının sosyal medya tarafından sağlanacağı düşünülmektedir. Sosyal medya uygulamaları artık yalnızca iletişimi sağlamamakta, oyun, bilgi edinme, arama yapma gibi birçok unsuru kullanarak, bireylerin ihtiyaçlarını sağlama gayesi içinde olmaktadır. Böylece kişiler aradıkları birçok şeyi sosyal medyada bulabilecek, başka bir araca gereksinimleri kalmayacaktır.⁴ Özellikle fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimin hızlandığı kritik bir dönem olan ergenlikte, artan sosyal medya kullanımının ergenler üzerindeki etkilerinin yadsınamayacak olması araştırmamızın gerekçesini oluşturmaktadır. Önemli olabilecek bu etkileri saptayabilmek amacıyla, araştırmamızda geç ergenlik döneminde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Bu amaçla 18-24 yaş aralığındaki geç ergen bireyler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu araştırmanın geç ergenler üzerinde yapılmış olmasının sebebi; ergenlik dönemindeki bireylerin, gelişim özellikleri sebebiyle sosyal medya kullanmaya daha çok meyilli olduklarının düşünülmesi, geç ergenlerin benlik algıları ve ruhsal gelişimlerinin birçok dış etkenden etkilenebilmesi ya da birçok değişkeni etkileyebilmesidir. Literatürde

⁴ Murat Hazar, "Sosyal Medya Bağımlılığı- Bir Alan Çalışması", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2011, s. 151-175.

sosyal medya, benlik algısı ve ruhsal belirtileri ayrı ayrı ele alan çalışmalar bulunmaktadır fakat bu değişkenlerin bir arada incelendiği ve geç ergenler üzerinde uygulandığı çalışma sayısı oldukça yetersizdir. Araştırma sonucunda; bulgularımız ışığında, ele alınan değişkenlerin etkileri gözler önüne serilerek, geç ergen bireylerin, ebeveynlerin ve onlarla değişik alanlarda çalışan profesyonellerin bilgilenmeleri ve farkındalık kazanmaları için ilgili yazına katkı sağlanacak olması önemlidir.

1.4. SAYILTILAR

Muğla il merkezi ve Marmaris ilçesinde ikamet eden geç ergen bireylerin oluşturduğu örneklemin evreni temsil etmektedir.

Katılımcıların "Sosyo-Demografik Bilgi Formu", "Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği", "Sosyal Karşılaştırma Ölçeği" ve "Kısa Semptom Envanteri" ne içtenlikle cevap vereceklerdir.

Katılımcılara uygulanacak olan veri ölçme araçlarının ölçülmek istenen özellikleri geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmektedir.

Katılımcıların kendilerine sunulan sorulara içtenlikle ve yansız bir şekilde cevap vereceklerdir.

1.5. SINIRLILIKLAR

Araştırmanın sonuçları, Muğla il merkezinde ve Marmaris ilçesinde ikamet eden geç ergen katılımcılardan toplanan verilerle sınırlıdır.

Araştırma 18-24 yaş aralığında ki 422 katılımcı ile sınırlıdır.

Araştırma sonuçları, "Sosyo-Demografik Bilgi Formu", "Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği", "Sosyal Karşılaştırma Ölçeği" ve "Kısa Semptom Envanteri" nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Araştırma, katılımcıların soruları cevapladıkları zaman dilimi içindeki bilgilerini ve düşüncelerini kapsamaktadır. Kesitsel bir değerlendirme yapıldığı için genel topluma genellenmektedir.

1.6. TANIMLAR

Geç Ergenlik Dönemi: 18-24 yaş arasındaki bireyleri kapsamaktadır. Bireylerin yetişkinlik dönemine adım attığı bir geçiş dönemidir.⁵

Sosyal Medya: Sosyal medya bireylerin çevrimiçi uygulamalar aracılığıyla görünebilir olduğu ve içerik üretebildiği yeni medya olarak ifade edilmektedir.⁶

⁵ Newman and Newman, a.g.e. s. 390-425.

Benlik Algısı: Benlik algısı, bireyin sahip oldukları özelliklerini nasıl algıladığını ve içsel muhasebesini kapsamaktadır. Benlik saygısı kavramını da içermektedir.

Anksiyete: İçsel ya da dış dünyadan bir tehlike varsayılan ya da birey tarafından tehlikeli olarak idrak edilerek yorumlanan herhangi bir durum karşısında hissedilen duygu durumudur.⁷

Depresyon: Düşünce, konuşma, hareket ve fizyolojik işlevlerde yavaşlama, durgunlaşma görülmesinin yanı sıra değersizlik, güçsüzlük, isteksizlik, kötümserlik ve duyguların, düşüncelerin üzüntülü, bunaltılı bir duygu durumu ile bir arada yaşanmasına depresyon denir.⁸

Olumsuz Benlik: Olumsuz benlik, bireylerin kişilerarası ilişkilerindeki bozulma sebebiyle öz benliği ile ilişkili negatif düşünceleri ve yargıları içinde barındıran bir kavramdır.⁹

Somatizasyon: Herhangi patolojik bir durum olmaksızın ortaya çıkan kronik ve engelleyici olduğu düşünülen fiziksel semptomlardır.¹⁰

Hostilite: Düşmanlık anlamına gelmektedir. Diğer bireylere, çevreye ya da nesnelere zarar veren tutum ile gösterilen bir saldırgan davranış biçimidir.¹¹

⁶ Jan H. Kietzmann vd. "Social Media? Get Serious! Understanding The Functional Building Blocks Of Social Media", *Business Horizons*, 2011, Cilt: 54(3), s. 241-251.

⁷ Erdal Işık ve Yasemin Işık Taner, *Çocuk, Ergen ve Erişkinlerde Anksiyete Bozuklukları*, Asimetrik Paralel Kitabevi, İstanbul, 2006, s. 12.

⁸ Özcan Köknel, *Ruhsal Çöküntü, Depresyon*, 6. Baskı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2005, s.7-62.

⁹ M. Olcay Çam vd. "Üniversite Öğrencilerinde Benlik Gelişimi Ve Güven Duygusu", *Journal of International Social Research*, 2017, Cilt: 54(3), s. 508-514.

¹⁰ Peter F. Verhaak vd., "Persistent Presentation Of Medically Unexplained Symptoms In General Practice", *Family Practice*, 2006, Cilt: 23(4), s. 414-420.

¹¹ Mutlu Vural ve Emrullah Başar, "Psikolojik Faktörlerin Koroner Kalp Hastalığına Etkisi: Olumsuz Psikolojik Faktörlere Müdahale Edilmeli Mi?", *Anadolu Kardiyoloji Dergisi*, Cilt: 6, s. 55-59.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. ERGENLİK DÖNEMİ

Ergenlik dönemi, çocukluk ve erişkinlik dönemi arasında yer alan bir geçiş dönemidir. Ergen bireylerin fiziksel ve duygusal farklılıklarını kapsayan bir süreç olan ergenlik dönemi; cinsel, psikolojik ve sosyal olgunlaşma ile süregelen ve bireyin kimlik duygusunu, özerkliğini ve sosyal üretkenliğini kazanabildiğinde son bulan bir gelişim dönemidir.¹²

Ergenlik döneminin başlangıcı ve bitişi ile ilgili net bir zaman aralığı vermek zordur. Ergenlik dönemi önceleri, 13-22 yaş aralığını kapsarken, gelişim süreçleriyle ilgili son zamanlarda yapılan araştırmalar ile uzmanlar bu yaş aralığının 24 yaş da kapsadığını belirtmektedir.¹³

Ergenlik dönemi genel olarak erken ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik olmak üzere üç evrede ele alınmaktadır.

Erken ergenlik dönemi, doğumdan sonraki süreçte bedendeki gelişimlerin en hızlı olduğu dönemdir. 12-14 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu gelişim döneminde hızlı gelişen fiziksel ve davranışsal farklılıklar ile karşılaşmaktadır.¹⁴ Ergen yaşadığı değişimlere alışmaya ve bu değişimlerle baş etmeye çalışmaktadır. Başkaları tarafından nasıl algılandıkları ergenler için oldukça önemli hale gelmektedir. Erken ergenlik döneminde birey, benmerkezci düşünce yapısına sahip olmaktadır. Kızlarda erkeklere oranla büyüme ve cinsel gelişim daha erken başlamaktadır. Bu gelişimle birlikte görülen değişikliklerden çoğu zaman kızlar ve erkekler farklı şekilde etkilenmektedir. Hızlı büyüme ve cinsel gelişim erkeklerin olumlu benlik algısı geliştirmesini sağlarken, kızların olumsuz benlik algısı geliştirmesine sebep olabilmektedir. Fiziki olarak değişim ve gelişim çoğu zaman erkeklerin özgüvenini arttırarak, birçok anlamda olumlu geri dönüşler almasını sağlamaktadır. Kızlar ise bu değişimler sebebiyle beden algılarıyla yoğun bir şekilde meşgul olmaktadır. Bunun sonucunda da depresyon, anksiyete, yeme bozuklukları vb. gibi sorunlar yaşayabilmektedir. Erken ergenlik dönemindeki bireylerin ilgi alanları değişmeye başlamakta ve soyut düşünme yetisi kazanılmaktadır. Erken ergenlik dönemindeki bireylerde ebeveyn ile yaşanan sık çatışmalar, arkadaşlarla vakit geçirme isteğinde

¹² Orhan Derman, "Ergenlerde Psikososyal Gelişim", *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 2008, Cilt: 63, s. 19-21.

¹³ Newman and Newman, a.g.e., s. 390-425.

¹⁴ Derman, a.g.e., s. 19-21.

artış, yalnız kalmaktan zevk alma, ebeveynlerini beğenmeme, riskli davranışlara ilgi duyma, çabuk sinirlenme, sitem, cinsel fantezilere ilgi görülebilmektedir.¹⁵

Orta ergenlik dönemi, 15-18 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönemde bedendeki gelişmeler yavaşlamaya başlamaktadır. Orta ergenlik dönemindeki bireylerde karşı cinse olan ilgide artış görülmektedir.¹⁶ Aşırı cinsel ilgi ve davranışlar görülmektedir. Ergenlerde bireyselleşme ve kabul görme isteği yoğun olarak görülmektedir. Ergenler ebeveynlerinden uzaklaşarak akranlarına yönelmektedir. Bu dönemde kendisi ile ilgili birçok çatışma yaşayan ergen, bir yandan bireyselleşmek isterken bir yandan da yetişkinlerin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Ergen bireyler kendi yaşamlarıyla ilgili kararları kendileri vermek istemektedir. Ergenlik döneminde her ergen birey kimlik karmaşası yaşamakta fakat yaşadığı kimlik bunalımının düzeyi kişiye göre değişmektedir. Davranışlarda taşkınlık, cinsel kimlikle ilgili kuşku, topluma yönelik düşünce veya davranışlarda aykırılık, kimlik karmaşasının semptomları arasında yer almaktadır.¹⁷

Geç ergenlik dönemi, 18-24 yaş aralığını kapsamaktadır. Bedensel farklılaşmalar bu dönemde sonlanmaktadır. Evlilik, askerlik, meslek seçimi vb. konular oldukça önem kazanmaktadır. İnsanlarla daha olgun ilişkiler kurulmaya başlanmaktadır. Geç ergenlik dönemindeki kişiler için bireyselleşmenin önemi artmakta ve bireyler duygusal olarak ebeveyninden bağımsızlaşmaktadırlar. Ebeveynlerden uzaklaşma, mesleğe yönelme, ilişkileri sürdürme vb. durumlar ergenlerin gelecek kaygılarında artışa sebep olmaktadır. Sorumluluk bilinci gelişmektedir. Kimlik duygusu geliştirilmekte ve toplumsal roller benimsenmeye başlanmaktadır. Kimliğin (kişisel kimlik, grup kimliği, ulusal kimlik, cinsel kimlik, kültürel kimlik, mesleki kimlik vb.) şekillendiği bu dönemde ergen bireyler ruhsal sorunlar, kişilik ve davranış problemleri, intihar, madde kullanımı vb. sorunlar yaşayabilmektedir. Geç ergenlik döneminde, geçmişte kimlik kazanımı ile ilgili yaşanan çatışmalar tekrarlanır ve kimlik ile ilgili yeni kazanımlar kişinin öz değerlerine ve rollerine göre şekil almaktadır.¹⁸

Ergenlik döneminde cinsiyetler arasındaki farklılıklar çok belirgin olmaktadır. Kızlarda, adet kanaması, göğüslerde büyüme, kalçalarda genişleme görülmektedirken erkeklerde ise bıyıklar ve sakallar çıkmakta, ses kalınlaşmakta, testis ve penis gelişimi olmaktadır. Kızlar erkeklerden daha önce buluş çağına girmektedir. Ergenlik döneminde kızlarda ve erkeklerde farklı özelliklerin yanı sıra

¹⁵ Koray Karabekiroğlu, *Ergenin Ruhsal Gelişimi*, Say Yayınları, İstanbul, 2014, s. 35.

¹⁶ Derman, a.g.e., s. 19-21.

¹⁷ Müge Tamar, *Gençlikte Değişim ve Süreklilik*, Çelikkol Yayıncılık, İzmir, 2005, s. 93.

¹⁸ Meral Taner Derman ve Handan Asude Başal, "Okul Öncesi Çocuklarda Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerin Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki", *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013, Cilt:2(1), s. 115-144.

birçok benzer özellikler de görülmektedir. Ergenlik dönemi özellikleri her bireye aynı düzeyde etki etmemektedir. Bazı ergenler bu süreci ağır yaşarken bazı ergenlerde en az etkiyle tamamlamaktadır. Bu dönemde bireylerin deneyimledikleri çatışma ve karmaşa düzeylerine, bireyin sağlıklı bebeklik ve çocukluk süreci geçirmesine, kişinin fizyolojisine, ailenin ve toplumun sergiledikleri tutumlara göre farklılık göstermektedir.¹⁹

Ergenlik döneminde bireyler fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak yaşadığı değişimlerle baş etmek durumunda kalır. Ergenler için bu durum zor olmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireyler, bu zorluklarla baş etmeye çalışırken ebeveynleri tarafından destek beklemektedir. Beklentisi karşılanmadığı takdirde ise ebeveynler ile çatışma yaşamaktadır. Kimlik arayışında olan ergen, kendini keşfetmeye ve toplum kurallarını öğrenmeye başlamaktadır. Ebeveynin bu süreçteki rolü oldukça önemlidir. İlimli ve destekçi ebeveyne sahip ergenler bu süreci daha sakin geçirirken, ebeveynden yeterli desteği göremeyen ergenler bu süreci daha problemli geçirmektedir. Ergenlik dönemi, ergen bireylerin yanı sıra ebeveynler içinde sancılı geçen bir süreçtir. Ebeveynin bu süreçteki tutarlı tavırlar sergilemesi oldukça önemlidir. Esther ve arkadaşları tarafından 2127 ergen birey ile yapılan araştırmada aile ilişkileri ile ergenlerin uyum problemlerinin paralel şekilde ilerlediği ve bu problemlerde ailenin kabul ya da reddinin önemli bir payı olduğu belirtilmektedir.²⁰

Kimlik arayışında olan ergen bireyler birçok karmaşayla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla ergenlik döneminde bir dengeden bahsetmek zordur. Ergenlerde yoğun duygusal geçişler görülmekte ve duygu dalgalanmaları davranışlara yansımaktadır. Bu durum bireylerin gelişimsel problemler yaşamasına sebep olabilmektedir.

2.1.1. Ergenlik Döneminde Karşılaşılabilecek Sorunlar

Ergen bireylerde gelişim dönemi özelliklerinin de etkisiyle depresyon, problemli internet kullanımı, siber zorbalık, dijital oyun bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı, yeme bozuklukları, alkol ve madde bağımlılığı, davranış bozuklukları, özgüven eksikliği, intihar vb. sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Depresyon, kişileri duygusal, düşünce ve davranışsal olarak olumsuz etkileyen, günlük işlevlerini kötü etkileyerek yaşamlarını sürdürmeleri imkansız hale getiren, kişisel, sosyal ve meslek işlevselliğini yok eden, düzeyi bireyler arasında

¹⁹ M. Orhan Öztürk ve Aylin Uluşahin, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara, 2008, s. 16-22.

²⁰ Esther M. C. Bouma vd., "Stressful Life Events And Depressive Problems In Early Adolescent Boys And Girls: The Influence Of Parental Depression, Temperament And Family Environment", *Journal of Affective Disorders*, 2008, Cilt: 1(3), s. 185-193.

farklılık gösteren bir duygu durum bozukluğudur.²¹ Bu bozukluk, kimlik arayışındaki ergenlerde sık görülmektedir. Ergenlik döneminin etkisiyle bireylerde görülen içsel çatışmalar, sık duygu dalgalanmaları, beden ile yoğun uğraş, bir gruba ait olma ihtiyacı vb. depresyonun ortaya çıkmasını desteklemektedir. Depresyon sıklığı çocukluk döneminde %1'lerin altında olmasına rağmen, ergenlik dönemine geldiğinde her iki cinsiyet için sıklığı artar.^{22 23} Ergenin yaşadığı coğrafya, ebeveyn tutumu, problemlerle baş etme becerisi, kalıtsal ve çevresel faktörler depresyonun derecesini ve süresini etkilemektedir.

Siber zorbalık, internet vasıtasıyla bireylerin isteyerek ve devamlı olarak zarara uğratılması olarak ifade edilmektedir.²⁴ Artan internet ve akıllı telefon kullanımı, siber zorbalık denilen kavram ile daha sık karşılaşmamıza sebep olmaktadır. Bir davranışın zorbalık olarak belirtilmesi için sürekli bir şekilde maruz kalınması, kasten gerçekleştirilmesi, güç dengesizliklerinin görülmesi gibi faktörler göz önünde bulundurulmaktadır.²⁵ Ergenlik dönemi özellikleri sebebiyle ergen bireylerde saldırgan ve saplantılı davranışlar, yoğun cinsel dürtüler, sık duygu geçişleri vb. görülebilmektedir. Ergen bireyler bu özelliklerinin etkisiyle internet üzerinden bir mağdur seçerek sanal zorbalıkta bulunabilmektedir. Siber zorbalık, rahatsız edici bir tutum ile kişi veya gruplara rahatsız edici mesajlar göndermek, tekrarlayıcı ve gerçek dışı ifadelerde bulunmak vb. şeklinde yapılabilmektedir. İnsanların kişisel bilgilerini, fotoğraf ve videolarını ifşa etmek, tehdit etmek vb. ile örneklendirilebilir. Ergenlik dönemi özelliklerinden biri de artan cinsel dürtülerdir. Ergenlik döneminin gelişim özelliklerine bağlı olarak artan cinsel arzular ile birlikte gençler cinselliğe yoğun olarak ilgi duymaya başlar, cinsel içerikli konuşmaya ve okumalar yapmaya başlarlar.²⁶ Bireyler bu dürtülerini sanal ortamda kimliklerini gizleyerek açık ve sık bir şekilde sergileyebilmektedir.

Dijital oyunlar, internet teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte popüler hale gelmekte ve ergenler tarafından rağbet görmektedir. İnternete erişimin ucuz ve kolay olması, internet ağında birçok insana hitap eden oyunların çeşitlenmesine ve yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Sanal ortamda insanlar bireysel ya da grup

²¹ Murat Doğan, "Depresyonda Bilişsel Terapi Yaklaşımı: Temel Boyutlar ve Açıklamalar", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2001, s. 61-103.

²² Ronald C. Kessler vd., "Prevalence, Persistence, And Sociodemographic Correlates Of DSM-IV Disorders In The National Comorbidity Survey Replication Adolescent Supplement", *Archives of general psychiatry*, 2012, Cilt: 69(4), s. 372-380.

²³ Anita Thapar, "Depression In Adolescence", *Lancet*, 2012, Cilt: 379, s. 1056-1067.

²⁴ Justin W. Patchin and Sameer Hinduja, "Bullies Move Beyond The Schoolyard: A Preliminary Look At Cyberbullying", *Youth Violence And Juvenile Justice*, 2006, Cilt: 4(2), s. 148-169.

²⁵ Peter K. Smith vd., "Cyberbullying: Its Nature And Impact In Secondary School Pupils", *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2008, Cilt: 49(8), s. 376-385.

²⁶ Kaveri Subrahmanyam and David Shamel, "Connecting Online Behavior To Adolescent Development: A Theoretical Framework", *Digital Youth*, 2011, s. 27-30.

şeklinde oyunlar oynayabilmektedir. Ergenlik dönemindeki bireylerin bir gruba dahil olma ve akranlarıyla vakit geçirme isteği, yoğun duygu ve dürtülerini yansıtabilecek bir alan arayışı vb. sebebiyle birçok ergen için oyun önemli hale gelmektedir. Ergenlerde görülen oyun oynama aşırı ve kontrolsüz bir şekilde yapıldığında "dijital oyun bağımlılığına" dönüşmektedir. Weinstein, dijital oyun bağımlılığını, gündelik hayatı olumsuz anlamda etkileyen dijital oyun kullanımındaki aşırılıklar olarak ifade etmektedir.²⁷ Dijital oyun bağımlısı birey, kontrolünü kaybetmiş bir şekilde önceliğini günlük rutinleri yerine oyundan yana kullanarak oyun oynamaya harcadığı süreyi arttırmaktadır. Buna bağlı olarak da bireyler kişisel, akademik, sosyal vb. birçok alanda olumsuz olarak etkilenmektedir. Ekran karşısında uzun süre vakit geçiren bireylerde görme, işitme, kas-iskelet sistemi bozuklukları da açığa çıkabilmektedir.

Yeme bozuklukları, yeme veya yeme ile ilgili davranışlardaki hasar nedeniyle yemek yeme veya emilimdeki değişimler ile ilişkili, fizyolojik ve psikolojik fonksiyonları önemli bir şekilde etkileyen psikiyatrik bozukluklardır. Yeme alışkanlıklarındaki hafif düzeydeki anormal değişiklikler ile başlayarak hayati tehlikeye sebep olan kronik hastalıklara dönüşebilecek geniş bir aralığı bulunmaktadır.²⁸ Ergenlik dönemindeki bireyler yoğun olarak kendi ile uğraş içinde olmaktadır. Buna bağlı olarak da bireyler yeme eyleminden sonra bedenlerinin değişme ihtimalleri üzerinde durarak aşırı egzersiz yapma, çok az yemek yeme ya da yiyip kusma vb. davranışlarında bulunabilmekte ve bunun sonucunda da yorgun düşebilmektedir. Bazı ergenlerde gelişim dönemi özelliklerinin de etkisiyle açığa çıkan yoğun duygusal ihtiyaçlarının karşılanamamasıyla birlikte bireyler hissettikleri duygusal boşluğu yeme eylemi ile doldurmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla, yeme bozuklukları ergenlerde ve genç erişkinlerde oldukça yaygın olarak görülen bir rahatsızlıktır.²⁹

Alkol ve madde bağımlılığı, genellikle ergenlik döneminden başlayarak yetişkinlik döneminde de devam eden bir bozukluktur. Ebeveynlerden uzaklaşan, sosyal çevreyi kendine rol model almaya başlayan ergenlerde alkol ve madde kötüye kullanımı görülmektedir. Ergen bireylerin kontrolsüz alkol ve madde kullanımından sonra sahip oldukları saldırgan güdüler ile suç işleme ve problemli davranışlar sergileme riski de ortaya çıkmaktadır. Alkol kullanan ergenlerin madde kullanmaya daha yatkın olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de alkol kullanımının diğer

²⁷ Aviv Weinstein, "Computer And Video Game Addiction—A Comparison Between Game Users And Non-Game Users", *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 2010, Cilt: 36(5), s. 268-276.

²⁸ Sevil Gunher Arica vd., "Adolesanda Yeme Bozuklukları", *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*, Cilt: 2(5), s. 1-10.

²⁹ Sarah D. Pritts and Jeffrey Susman, "Diagnosis Of Eating Disorders In Primary Care", *American Family Physician*, 2003, Cilt: 67(2), s. 297-304.

birçok ülkeye oranla göreceli olarak daha düşük düzeyde olması din, alkol kullanım alışkanlığı ve sosyal baskı ile ilişkili olabileceğı düşünülmektedir.³⁰

Davranış bozukluğu bireyi, aileyi ve toplumu olumsuz yönde etkileyen, diğ­er insanların temel haklarının ç­ğnendiğı, yaşı uygun toplumsal norm ve kuralların hiçe sayıldığı davranışlardan oluşan bir bozukluktur.³¹ Kimlik arayışında olan ergen, kendini kabul ettirme ve bireyselleşme isteğı ile sosyal normlara uyumsuz davranışlar sergileyebilmektedir. Ergenlik dönemindeki bireylerde ortaya çıkan öfke, saldırganlık, yoğun hissedilen dürtüler, kimlik karmaşası vb. gibi durumlar ergen bireylerde davranış bozukluklarının görülmesine sebep olabilmektedir. Özlem ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada ergenlik döneminin suç davranışı işlemeye en yatkın olunan dönem olduğı belirtilmektedir.³²

Bireyin, toplum ve yaşam ile olan ilişkisini değerlendirirken kendini yeterli bulma düzeyi özgüvenin oluşmasını sağlar.³³ Kimlik arayışında olan ergen bireylerde zgven problemleri ortaya çıkabilmektedir. Yüksek zgvene sahip bireyler, kendilerini olduğı gibi sevmekte ve güven duyarken düşük zgven düzeyine sahip bireyler ise kendilerine çok fazla eleştirel davranmakta ve birçok konuda yetersiz hissetmektedir. Ergenlik dönemindeki bireylerin, benlikleriyle ilgili düşünceleri üzerinde çevresindekilerin etkisi oldukça fazladır. Dolayısıyla ergen bireylerin kimlik oluşumu tamamlanmadığı için kendileri hakkında düşüncelerinde de tutarsızlıklar söz konusu olmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireylerin zgven düzeyinde, ebeveynlerinin, arkadaş çevresinin, iş ve okul hayatının, sosyo-ekonomik düzeyinin ve daha birçok etmenin etkisinden söz edilmektedir. Ebeveynleri ve çevresi ile yakın ilişki kuran, koşulsuz sevgi ve saygı ilişkisine sahip olan ergenlerde yüksek zgven gelişebilirken, ebeveynleriyle ve çevresi ile uzak, güvensiz, eleştirel ve kontrol ilişkisi olan ergenlerde ise düşük zgven düzeyi görülmektedir. Ergenlik dönemi boyunca giderilmeyen düşük zgven, yaşamın ileriki dönemlerinde geri dnş olmayan sorunların yaşanmasına neden olabilmektedir.³⁴

Birçok farklı şekilde tanımlanan intihar kavramı, kişinin kendi yaşamını bilerek ve isteyerek kendisinin sonlandırmasını, yaşamını sonlandırmaya yönelik

³⁰ Yıldız Akvardar, "Alkol İle İlişkili Bozuklukların Epidemiyolojisi", *Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi*, 2005, Cilt: 1(47), s. 5-9.

³¹ Burcu Arkan ve Besti stn, "Davranım Bozukluğu Olan ocuklara Psikiyatrik Yaklaşımda Anne-Baba Eğitim Programları: İki rnek Bağlamında Bir Değerlendirme", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2009, Cilt:1, s. 155-174.

³² zlem Şireli vd., "Suça Karışmış Ergenlerin Psikiyatrik Değerlendirilmesi: Olgu Serisi", *ocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2014, Cilt: 21(2), s. 131-138.

³³ Oya Soner, "Aile Uyumı, ğrenci zgveni Ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki", *M.. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 200, Cilt: 12, s. 249-260.

³⁴ Ersin Altıntaş, *Kuramdan Uygulamaya zgven*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, Cilt: 1, 2015, s.124.

düşüncelerini ve de sonlandırma girişimlerinin tümünü içeren bir olgudur.³⁵ Sosyal yalnızlaşma, sosyal destek yokluğu, travma, stres, boşanma, çevresel faktörler, ilişki sorunları, genetik yatkınlık vb. etmenler intihara sebep olarak gösterilebilmektedir. İntihar, ergenlik dönemindeki bireylerde sık rastlanılan bir durumdur. Ergenlerde görülen alkol ve madde kötüye kullanımı, depresyon, yalnızlaşma, yetersizlik, suçluluk hisleri, kendini bir yere ait hissedememe, duygu dalgalanmaları, kimlik karmaşası vb. intihara teşebbüse sebep olabilmektedir. Ergenlik döneminde açığa çıkan saldırganlığı ergen bireyler intihar ile kendi öz benliliğine yöneltebilmektedir. Türkiye’de ergenler ile yapılan intihar olasılığına ilişkin yaş faktörünün incelendiği bir araştırmada ergenlerin diğer yaş grubundaki kişilere göre daha yüksek puanlar aldığı belirtilmiştir.³⁶

2.2. BENLİK ALGISI

Benlik algısı olarak nitelendirilen kavram, psikoloji literatüründe “kendilik anlayışı” ve “benlik tasarımı” olarak belirtilirken; günlük hayatta “kendine güven” olarak isimlendirilmektedir. Kişiliğin temelinde bulunan, kişiler için oldukça mühim olan algı, duygu ve düşüncelerin tamamını kapsamaktadır.³⁷

Benlik algısı; temel olarak bireyin kendini değerlendirirken kullandığı tutumun yönüne bağlıdır. Yüksek benlik algısına sahip insanların düşük benlik algısına sahip insanlara oranla daha sağlıklı, mutlu ve üretken oldukları görülmektedir. Gerçek benliğiyle ideal benliği arasındaki farkın fazla olduğu bireylerde ise yetersizlik duygusu yoğun olarak hissedilebilmektedir. Benlik algısı düşük olan bireyler, çevresi tarafından sevilmediğini ve değer görmediğini düşünmektedir. Bu durumda kişiler bilişsel çarpıtmalar yaparak farklı davranışlar sergileyebilmektedir. Olumlu bir benlik bilincine sahip olmak, kişilerin koşulsuz sevgi geliştirmesi ile ilişkilidir.³⁸

Ergen bireylerde hem fiziksel hem de psikolojik olarak görülen değişim, benlik algılarında da görülmektedir. Bireylerin geliştirdikleri olumlu ve olumsuz benlik algıları yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri problemlerle baş etme yollarını ve insanlarla ilişkilerinin düzeyini etkileyebilmektedir. Kimlik arayışında olan ergen kendi kimliğini keşfetmeye çalışırken benlik algısıyla ilgili tutarsızlıklar yaşayabilmektedir. Kimlik arayışında olan ergen bireyler için çevresel faktörler oldukça önemlidir. Çevresi tarafından onay görmek, kabullenilmek, beğenilmek vb.

³⁵ Mehmet Eskin, “İntiharda Bilişsel Davranışçı Sağaltım Yaklaşımları”, *Kriz Dergisi*, 2007, Cilt: 15(2), s. 15-35.

³⁶ Ayşegül Durak Batıgün ve Nesrin Hisli Şahin, “Öfke, Dürtüsellik Ve Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlik Gençlik İntiharlarının Habercisi Olabilir Mi?”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 2003, Cilt: 51, s. 37-52.

³⁷ Necla Öner, “Pier-Harris’ İn Çocuklarda Öz Kavramı Ölçeği El Kitabı”, *Türk Psikologlar Derneği*, Ankara, 2005.

³⁸ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Yayınevi, İstanbul, 2018, Cilt: 37, s. 248.

durumlar ergen bireylerin benlik algılarını etkilemektedir. Ergen bireyler toplumdaki bireyler ile kendisini karşılaştırarak kendi benliğiyle ilgili değerlendirmeler yapmaktadır. Ergenlik döneminde devamlı kendisini değerlendiren ve eleştiren birey, kendisine uygun bir kimlik arayışı içerisinde olmakta ve benliğini yeni baştan şekillendirmeye gayret etmektedir.³⁹

2.3. RUHSAL BELİRTİLER

Ruhsal Belirtiler, bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarında beklenmedik sapmaların ve tersliklerin olduğunu gösteren semptomlar olarak ifade edilmektedir.⁴⁰

Ruhsal belirtiler sayesinde bireyler, problemlerini yansıtmakta, problemlerle başa çıkma yöntemlerini ortaya koymakta, dürtülerine yönelik tavırlarını belirlemekte, suçluluk, güvensizlik gibi duygularını ortaya çıkartmaktadır. Belirtilerin incelenmesi, kişinin ruhsal yapısını ortaya çıkartmada yarar sağlamaktadır. Ruhsal açıdan sağlıklı birey davranışlarında, duygu anlatımları olumlu bir şekilde olmaktadır, ruhsal bozukluk görülen bireylerde ise kişinin bilişsel yeterliliğinde, duygu ve davranış aktarımında olumsuzluklar ve uyumsuzluklar olmaktadır. Yetişkinlik döneminde sorunlu davranışlar sergileyen bireylerin problemli bir çocukluk ve ergenlik dönemi yaşamış olma ihtimali oldukça yüksektir.⁴¹

Ruhsal belirtiler kişiye acı veren ve mutsuz eden sıkıntılardır. Bu araştırmada bahsedilen ruhsal semptomlar, Kısa Semptom Envanteri ile inceleneceğinden envanterin beş alt boyutu (anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite) ile ele alınmaktadır.

Anksiyete; yoğun bir korku ve endişe içermektedir. Bireyde anksiyete düzeyi arttığında yetersizlik hissi açığa çıkmakta ve kişide dikkatini toplayamama durumu görülebilmektedir. Buna bağlı olarak da kişide karar verme konusunda problemler ortaya çıkabilmektedir. Özellikle ergenlik döneminde görülen yoğun duygular, yetersizlik hissi, gelecek ile ilgili belirsizlik vb. anksiyete düzeyindeki artışa sebep olabilmektedir. Anksiyete düzeyi yüksek olan bireylerde, kaslarda gerilme, uyku bozuklukları, boyun ve omuz bölgelerinde problemler, sık idrara çıkma ve çarpıntı gibi semptomlar görülebilmektedir. Çocuk ve ergenlerde hayat boyunca anksiyete bozukluğu düzeyi ortalama olarak %15-20 olduğu belirtilmektedir.⁴²

Depresyon; karamsarlık, düşük benlik algısı, aktivitelere karşı ilgisizlik, uyku problemleri, intihar düşünceleri gibi semptomları içermektedir. Çok yaygın olan bir

³⁹ Atalay Yörükoğlu, *Gençlik Çağı*, Özgür Yayınları, İstanbul, 2007, Cilt: 15, s. 182.

⁴⁰ Öztürk ve Uluşahin, a.g.e., s. 16-22.

⁴¹ Laurence Steinberg, *Ergenlik*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007, s. 423.

⁴² Katja Beesdo vd., "Anxiety And Anxiety Disorders In Children And Adolescents: Developmental Issues And Implications For DSM-V", *Psychiatr Clin North Am*, 2011, Cilt: 32(3), s. 483-524.

ruhsal bozukluktur. Her yaşta görülebilmektedir. Genetik, biyolojik, sosyal çevre, yaşam koşulları vb. depresyonun oluşmasını etkileyen faktörlerdir. Ergenlik döneminde yaşanan yoğun stres, yetişkinlik dönemine gelindiğinde depresif duygu durum sorunları şeklinde açığa çıkabilmektedir.⁴³

Olumsuz benlik; kişinin kendi benliğine yönelttiği olumsuz düşüncelerini içermektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki bireylerde olumsuz benlikten sıkça söz edilmektedir. Bunun sebebi olarak da ergenlik dönemi boyunca kimlik arayışında olan ergenler, kendilerinin farkına varmaya çalışarak, nasıl biri olduklarına, çevresi tarafından nasıl algılandıklarına çok fazla odaklanmaktadır. Ergen bireyin hem kendi hem de çevresi tarafından onaylanması ve değerli görülmesi bireyin olumlu benlik algısının gelişmesini sağlarken, kendi ve çevresi tarafından onaylanmayıp, değersiz görülmesi ise olumsuz benlik algısının gelişmesine sebep olmaktadır. Böylece bireylerin hem içsel hem de çevresel faktörlerin etkisiyle benlik algıları şekillenmektedir. Tüm bunlardan hareketle birey kendisi ile ilgili değerlendirmeler yaparken olumlu bir tutum içinde olursa benlik algısının yükseldiği; olumsuz bir tutum içinde olursa ise benlik algısının düştüğü görülmektedir.⁴⁴

Somatizasyon; kişinin ruhsal sıkıntısını bedensel olarak hissetmesiyle belirti göstermektedir. Bu belirtiler hastalığa işaret eden ancak tıbbi durumla açıklanamayan fiziksel belirtilerdir. Ergenlik dönemindeki bireylerde de görülebilmektedir. Ergenlerde açığa çıkan yoğun duygular ve dürtüler, bastırıldığı ya da ifade etme konusunda eksiklikler yaşandığı takdirde bedensel yakınmalar şeklinde açığa çıkabilmektedir. Birçok toplumda bireylerin duygularını özgür bir şekilde serbest bırakması hoş karşılanmamakta ve bununla ilişkili olarak da somatik belirtiler şeklinde açığa çıkabilmektedir.⁴⁵

Hostilite; kızgınlık, sinirlilik, saldırganlık gibi nitelikleri içermektedir. Bu nitelikler bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarına yansımaktadır. Hostilite, bireylerin diğer kişi, çevre ya da nesnelere zarar verecek şekilde saldırgan tutuma yönelmesini sağlayan davranış biçimidir.⁴⁶ Hostilitenin ergenlik döneminde görülen yoğun duygu ve dürtüler, saldırganlık, kimlik karmaşası vb. durumlar sebebiyle ergen bireylerde görülmesi olasıdır.

Geç ergenlik dönemi kişinin çocukluk ve yetişkinlik dönemindeki gelişimlerinden farklı olarak ele alınan bir süreçtir. Bu dönemde bireyin aşması gereken bir süreç vardır. Bunlar; bireyin aileden bağımsız kişilik algısının oluşmaya

⁴³ Betül Aydın, *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 190-205.

⁴⁴ Öner, a.g.e.

⁴⁵ Yarkin Özenli vd. "Türkiye'de Bir Eğitim Fakültesinde Somatizasyon Bozukluğu Yaygınlığı Ve İlişkili Risk Etkenlerinin Araştırılması", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2009, Cilt: 10(2), s. 131-136.

⁴⁶ Vural ve Başar, a.g.e. s. 55-59.

başlaması, mali açıdan yaşanan zorluklar, mesleki roller, fiziksel yönden beğeni dürtüsünün artması, artış gösteren cinsel dürtülerle başa çıkma, sosyal ve kültürel kimliğin olgunlaşması vb. olarak sıralanmaktadır. Bu süreci yaşayan ergenler ruhsal açıdan hassas olabilmektedir. Ergenlik dönemini ergenin sorunlu ya da rahat geçirmesinde aile yaşantısı, sosyo-ekonomik düzeyi, sosyal çevresi etkili olmaktadır. Ergenlik döneminde görülen biyolojik, duygusal ve sosyal değişimlerin sürekliliği sebebiyle psikolojik problemler artmakta ve bireyler karamsar olabilmektedir. Yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlik dönemi, birçok ergen için gelecekle ilgili büyük kararların alındığı bir süreç olması sebebiyle korkutucu gelebilmektedir.⁴⁷ Bazı ergenler ergenlik dönemini ciddi bir problem yaşamadan geçirirken bazı ergenler de ise önemli psikolojik ve davranış sorunları görülebilmektedir.

2.4. SOSYAL MEDYA

2.4.1. Sosyal Medya'nın Tanımı

Latince kökenli olan medya kavramı, "medium" kelimesinden gelmektedir. Medium kelimesi, çevre ve ortam anlamına gelirken, medya kelimesi ise iletişim ögesi olarak nitelendirilmektedir. Yeni medya denilen kavram ise dijital ortamlarda birçok kullanıcıya etkileşim imkanı sunarak bilgisayar aracılığı ile her işlemin gerçekleştirilebileceği ortamlardır. Sosyal medya kavramı ise kullanıcıların, randevulaşma, sohbet, web sayfası oluşturma, oyun oynama, müzik ve fotoğraf paylaşımı vb. birçok etkinlik yapabildiği, kendi oluşturdukları profillerle kayıt yaptıkları sosyal ağ siteleri olarak açıklanmaktadır.⁴⁸

Günden güne değişen ve gelişen teknolojiyle birlikte ortaya çıkan "internet" kavramı, iletişimi sağlamak için en önemli unsur haline gelmiştir. İnternet olarak adlandırılan ağ sayesinde insanlar mesafelerle ilgili ortaya çıkan problemleri ortadan kaldırmakta ve daha kısa sürede daha çok insanla etkileşim kurmaktadır. İnternet evde, işte, okulda ve daha birçok alanda hayatımıza dahil olmaktadır. Sürekli olarak değişen, gelişen, hayatımıza bu denli dahil olan teknoloji ve internet ağı sayesinde sosyal medya yeni bir iletişim aracı olarak ortaya çıkmıştır.

David J. Faulds, sosyal medyayı birbirinden farklı teknoloji ve uygulamaların medya ile buluşmasından ortaya çıkan; anlık, asıl zamanlı, sesli ve görsel boyutlarda olabilecek, birçok kanalda evrensel ulaşımı olan bir platform olarak

⁴⁷ Steinberg, a.g.e., s. 425.

⁴⁸ Ahmet Arslan, *Sosyal Medya Araştırmaları 2*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2015, s. 191-221.

açıklamaktadır.⁴⁹ Sosyal medya, kişilerin düşüncelerini, bilgilerini ve sahip oldukları bakış açılarını başkaları ile paylaştıkları çevrimiçi teknolojilerdir.⁵⁰

Sosyal medya, herhangi bir vakit ve mekân sınırlaması olmadan kişilerin paylaşımlarda bulunduğu bir iletişim biçimidir.⁵¹ Sosyal medyada içerikler internet kullanıcıları tarafından oluşturulmaktadır. Dolayısıyla bu mecrada kullanıcılar, hem üretici hem de katılımcı olarak bulunmaktadır.

Gelişen teknolojiyle birlikte sosyal medyada kendi içinde değişmeye, güncel uygulamalarla kendini geliştirmeye devam etmektedir.

2.4.2. Sosyal Medya'nın Tarihsel Gelişimi

1979 yılında Duke Üniversitesinde okuyan Tom Truscott ve Jim Ellis tarafından, dünyanın çeşitli yerlerindeki internet kullanıcılarının birbirleri ile mesajlaşarak etkileşim kurabilecekleri ve bu mesajların herkes tarafından görülebilmesine imkan sağlayan User's Network (USENET) sistemi kurulması sosyal medya kavramının gelişmesinde ilk adım olarak gösterilebilir.⁵²

1990'lı yıllara gelindiğinde teknolojiyle ilgili gelişmeler olmaya başlamıştır. Gelişen teknolojiyle birlikte internet denilen kavram ortaya çıkmış, internet sayesinde de yeni dijital ağlar meydana gelmeye başlamıştır. 1997 yılında interneti kullanan bireyler, internet üzerinden kendilerine ait profiller oluşturmaya başlamışlar ve bu profillerde arkadaş listelerini oluşturmuşlardır. 1998 yılında ise sixdegrees.com sitesi geliştirilmiştir. Bu site sayesinde insanlar arkadaş edinebilmiş, arkadaş listelerini yönetebilmişlerdir. Birçok sosyal ağa öncü olan sixdegrees.com, çok fazla insanın ilgisini çekmeyi başarmıştır. Birçok yapılanma, bu siteden esinlenmiş ve sitenin versiyonlarını geliştirmiştir. Binlerce kişinin ilgisini çeken bu site, katılımcıların başkaları ile ilişki kurma konusunda çekingenlik göstermesine bağlı olarak 2000 yılında kapanmıştır.⁵³

2001 yılında nitelikli iş bağlantıları oluşturmak ve kullanıcıların arkadaşları ile iletişim kurabilmesi için Ryze.com kurulmuş, daha sonrasında yine aynı yıl içerisinde ulaşılmak istenilen bilgilere erişebilmeyi sağlayan Wikipedia, 2002 yılında kullanıcı profili oluşturma ve arkadaşlarının da arkadaşlarıyla etkileşim içerisinde olabilmek

⁴⁹ W. Glynn Mangold and David J. Faulds, "Social Media: The New Hybrid Element Of The Promotion Mix", *Business Horizons*, 2009, Cilt: 52, s. 357-365.

⁵⁰ Ferah Onat ve Özlem Aşman Alikılıç, "Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamı Olarak Değerlendirilmesi", *Journal of Yaşar University*, 2008, Cilt: 3(9), s. 1138-1139.

⁵¹ Z. Beril Akıncı Vural ve Mikail Bat, "Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma", *Journal of Yaşar University*, 2010 Cilt: 20(5), s. 3351-3355.

⁵² Andreas Kaplan and Micheal Haenlein, "Users Of The World, Unite! The Challenges And Opportunities Of Social Media", *Business Horizons*, 2010, Cilt: 53, s. 59-68.

⁵³ Nicole B. Ellison vd. "The Benefits Of Facebook "Friends:" Social Capital And College Students' Use Of Online Social Network Sites", *Journal of Computer-Mediated Communication*, 2007, Cilt: 12, s. 1143-1168.

için Friendster, 2003 yılında sadece iş ile ilgili faaliyet gerçekleştiren, bireylerin meslektaşlarıyla irtibat kurmasına ve referans almasını sağlayan LinkedIn, 2003 yılında ise arkadaşlık kurmaya yönelik bir site olan MySpace kurulmuştur.⁵⁴

2003 yılından sonra Couchsurfing, Myspace, LastFm, Tribe.net, Plaxo, LinkedIn, Hi5, Photobucket, Second Life, DeLicio.us gibi birçok uygulama sosyal ağa dahil olmuştur. 2004 senesinde Facebook, Flickr, Orkut, Dogster, Multiply, Mixi, Dodgeball, Piczo, Care2, Ning, Catster, Digg, BiggerPockets, Hyves, ASmallWorld, 2005 yılında Yahoo!360, Youtube, Cyworld, Xang, Bebo, Reddit, 2006 yılında Mychurch, Twitter, Stylehive, Fabulously40, 2007 senesinde FriendFeed, GlobalGrind, Tumblr, Osmosus, 2008 senesinde Ping.Fm, Kontain, 2009 senesinde NetLog, Posterous, 2010 senesinde ise Google Buzz ve Sportpost öne çıkmaktadır.⁵⁵

İnternete erişimin kolaylaşması ve hızlanması birçok yeni sosyal ağ sitelerinin kurulmasına ve kavramın popülerleşmesine öncü olmuştur. Bu da “sosyal medya” kavramının ortaya çıkmasına ve bugünkü haline gelmesine ve önemine katkı sağlamıştır.⁵⁶

2.4.3. Sosyal Ağlar

Sosyal ağlar; kullanıcıların internet ortamında kendilerine ait profil oluşturarak, başka kullanıcılar ile etkileşim içinde olabildikleri, günlük hayatlarında kullandıkları jest ve mimikleri temsil eden semboller aracılığıyla sahip oldukları duygu ve düşüncelerini sanal ortamda anlatabildikleri, günlük hayatlarının yanı sıra kullanıcıların bir sosyal çevre edinebildikleri ortamlar olarak açıklanmaktadır.⁵⁷

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan sosyal ağların günümüz dünyasındaki yeri ve önemi oldukça fazladır. Gelişen teknoloji ve internet ile birlikte kişiler sosyal ağları belli bir zaman ve mekan koşulu olmadan aktif bir şekilde kullanabilmektedir. Sosyal ağlar, kullanıcıların birbirleri ile akademik, iş, sosyal vb. sebeplerle iletişim kurmalarına destek olmaktadır. Sosyal ağlar sayesinde öğrenci ve öğretmenler birbirleri ile bilgi paylaşımında bulunabilmekte, iş yerinde çalışanlar az zamanda çok iş yapabilmekte ve kullanıcılar mesafeleri yok sayarak birbirleri ile kısa sürede etkileşim içinde olabilmektedir. Bireyler sosyal ağlar sayesinde yeni insanlarla tanışabilmekte aynı zamanda var olan ilişkilerini güçlendirebilmektedir. Böylece bireyler sosyal bağlar kurabilmektedir.

⁵⁴ Tolga Kara ve Ebru Özgen, *Sosyal Medya Akademisi*, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2012, s. 173.

⁵⁵ Hazar, a.g.e., s. 151-177.

⁵⁶ Andreas M. Kaplan and Michael Haenlein, “The Fairyland Of Second Life: Virtual Social Worlds and How To Use Them”, *Business Horizons*, 2009, Cilt: 52(6), s. 563- 572.

⁵⁷ Necla Tektaş, “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma”, *Tarih Okulu Dergisi*, 2014, Cilt: 17, s. 851-870.

Özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin gelişen teknolojiye uyum sağlayabildikleri ve pek çok sosyal ağı aktif olarak kullandıkları gözlemlenmektedir. Dolayısıyla sosyal ağ kullanıcılarının büyük bir kısmını ergen bireyler oluşturmaktadır. Kimlik arayışında olan ergenler için beğenilmek, kabul görmek ve onaylanmak oldukça önemlidir. Ergen bireyler sosyal ağlar sayesinde kısa sürede birçok kişi tarafından duygusal olarak beklenti ve isteklerine geri dönüş alabilmektedir. Bu durum günümüzde ergen bireylerin internet aracılığıyla arkadaşlık kurmalarının daha popüler hale gelmesini sağlamıştır.⁵⁸

Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, Whatsapp vb. birçok sosyal medya platformu bulunmaktadır. Bu sosyal ağların birbirleri ile benzer özelliklerinin olmasının yanı sıra farklı özellikleri de bulunmaktadır.

We Are Social raporu Türkiye istatistikleri, 16-64 yaş aralığındaki kişilerin interneti mobil olarak günde ortalama 4 saat kullandığını göstermektedir. Veri sonuçlarına göre mobil internet kullanımı Dünya da günlük ortalama 3 saat 22 dakika olarak tespit edilmişken, Türkiye’de bu ortalamanın daha üstünde mobil internet kullanımı tespit edildiği görülmektedir. 16-64 yaş aralığındaki internet kullanıcıları hem mobil hem de masaüstü olmak üzere günde ortalama 7 saat internette zaman harcamaktadır. Yine rapor sonuçları gösteriyor ki Türkiye’de 13 yaş üzeri bireylerin sosyal medyayı aktif kullanma düzeyi %81 olarak tespit edilmişken, dünyada bu oran %63 olarak tespit edilmiştir.⁵⁹

2.4.3.1. Facebook

2004 yılında Mark Zuckerberg tarafından kurulmuştur. Mark Zuckerberg, bu uygulamayı önce kendi okulu olan Harvard Üniversitesi öğrencilerinin kullanımına sunmuştur. 2006 yılında ise öğrencilerin iletişimi için kurulan uygulama, tüm kullanıcıların erişimine açık hale getirilmiştir.⁶⁰

Facebook’da kullanıcılar kendilerine ait profiller oluşturmakta, bu profillerden paylaşımlarda bulunabilmektedir. Diğer Facebook kullanıcılarının paylaşımlarını beğenip, yorum yapabilmektedir. Facebook kullanıcıları birbirleriyle etkileşim içinde olarak mesaj ve yorum ile iletişim kurabilmektedir. Kullanıcılar yeni insanlarla tanışabilmekte ve var olan arkadaşlarıyla kontak kurabilmektedir. Uygulamada çevrimiçi olan bireyler birbirleriyle anında iletişim kurabilmektedir. Facebook, kullanıcılarına gizlilik konusunda birçok seçenek sunmaktadır. Kullanıcılar, profillerini

⁵⁸ Chin-Chung Tsai and Sunny S. J. Lin, "Internet Addiction Of Adolescents In Taiwan: An Interview Study", *CyberPsychology & Behavior*, 2003, Cilt: 6(6), s. 649-652.

⁵⁹ We Are Social, "Türkiye Sosyal Medya Kullanım İstatistikleri", <https://wearesocial.com/digital-2020>, (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

⁶⁰ Mustafa Bostancı, *Sosyal Medya ve Siyaset*, Palet Yayınları, Konya, 2015, Cilt:1, s. 102.

görmesini istemediği kişilerden hesabını gizleyebilmekte, bireylerin mesaj ve yorumlarını engelleyebilmektedir. Kısaca kendi profillerinin kontrolünü yapabilmekte ve istedikleri gibi yönetebilmektedir. Bireyler Facebook üzerinden etkinlik duyuruları yaparak istedikleri kullanıcılara davet gönderebilmektedir. Markalar Facebook aracılığıyla satış ve pazarlama yaparak gelir elde edebilmektedir. Birçok sosyal ağ uygulamaları kendi içinde Facebook ile entegre olabilmektedir. Pek çok uygulamanın girişi esnasında şifreyle ilgili problem yaşandığında kullanıcılara Facebook ile erişim seçeneği sunulmakta ve bu sayede bireyler Facebook aracılığıyla direkt olarak bağlantı kurabilmektedir. Dünya genelinde Facebook'da geçirilen sürenin günlük yaklaşık olarak 3 milyar dakikadan fazla olduğu bilinmektedir.⁶¹

2020 yılında yayınlanan We Are Social 2020 raporuna göre Facebook, Türkiye'de ziyaret edilen siteler arasında 4. sırada bulunmaktadır. Facebook'ta kullanıcı sayısı 37 milyona ulaşmış ve bu kitlenin %64'ünü erkek ve %36'sını da kadın kullanıcılar oluşturmaktadır. Türkiye'de %98'lik kısım Facebook'u mobil cihazlar aracılığıyla kullanırken, %2'lik kısım bilgisayar üzerinden kullanmaktadır.⁶²

2.4.3.2. Twitter

2006 yılında Evan Williams, Jack Dorsey ve Biz Stone tarafından geliştirilen Twitter, internet üzerinden anlık kısa mesaj olarak ortaya çıkmıştır. Uygulama sayesinde kullanıcılar, "tweet" adı verilen mesajlarla paylaşımlarda bulunmakta ve kullanıcıların her bir tweet için 140 karakterlik ileti hakkı bulunmaktadır.⁶³ Twitter'da "#" sembolüyle paylaşılan konu başlıkları ile binlerce kullanıcı bu konu başlıklarının altında fikirlerini ifade edebilmektedir. Bireyler güncel konuları Twitter sayesinde takip edebilmekte ve ortak düşüncelerini ya da eleştirilerini özgürce ifade edebilmektedir. Uygulamada var olan "retweet" özelliği ile kullanıcılar diğer kullanıcıların paylaşımlarını kendi hesabında da yayınlatabilmekte ve böylece paylaşımın birçok kullanıcı tarafından kısa sürede görülmesini sağlayabilmektedir. Kullanıcılar fikirlerini özgürce ifade etmenin yanı sıra buradan duyurularda yapmaktadır. Okullar, siyasetçiler, sanatçılar, iş yerleri vb. Twitter aracılığıyla hitap etmek istedikleri kesimin birçoğuna kısa sürede ulaşabilmekte ve düşüncelerini, duyurularını paylaşabilmektedir. Kısaca, insanlar twitter aracılığıyla fikirlerini özgürce paylaşp, gündemi takip ederek, gelişmelerden haberdar olurken bir yandan da

⁶¹ Ali Toprak vd., *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: Görüyorum Öyleyse Varım!*, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2009, s. 168.

⁶² We Are Social, a.g.e.

⁶³ Murat Kahraman, *Sosyal Medya 101 2.0*, Mediacat Kitapları, İstanbul, 2013, s. 83.

istek, bektenti, şikayetlerini öğrenmekte ve bulunan çözümleri de hedef kitle ile paylaşma olanağı yakalamaktadır.⁶⁴

Twitter, 2011 yılında Türkiye’de hizmet vermeye başlamış ve birçok insanın ilgisini çekmeyi başarmıştır. Birçok firma bu mecra sayesinde reklamlarını yaparak, ürünlerini tanıtarak müşteri sayısını arttırmaya çalışmaktadır. Kullanıcılar Twitter sayesinde kendi duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmektedir. Uygulamanın logosu bir kuştur. İçeriklerini kullanıcıların belirlediği Twitter, son yıllarda demokratik katılım konusunda ve toplumsal olaylardaki etkisiyle önemli bir etkileşim aracı olarak kullanılmaktadır.⁶⁵

Twitter’ın reklam kitlesine bakıldığında 11,8 milyon kullanıcısı olduğu görülmekte ve erkek kullanıcısının kadınlara göre daha fazla olduğu belirtilmektedir.⁶⁶

2.4.3.3. Instagram

2010 yılında Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından kurulan Instagram, fotoğraf ve video içerikli bir sosyal ağ çeşididir. Instagram kullanıcıları çektikleri fotoğraf ve videoları istedikleri zaman ve mekânda paylaşabilmektedirler. Instagram kullanıcıları paylaşım yapmadan önce çektikleri fotoğrafların ve videoların renk ayarlarını düzenleyebilmektedir. “Hashtag” olarak belirtilen ifade eklenerek yapılan paylaşımlar sayesinde bireyler konuyla ilgili benzer görsel ya da videoları bir arada görebilmekte ve birbirlerinin paylaşımlarına daha kolay ulaşabilmektedir. Instagram’da paylaşılan fotoğraf ve videolar aynı anda Facebook, Twitter ve Tumblr gibi sosyal ağlarda da paylaşılabilir. Instagram 2011 yılında “en iyi mobil uygulama” ödülünü kazanmıştır. Daha sonra Instagram, 2012 yılında Facebook’a satılmıştır. Birçok ünlü sanatçı, siyasetçi, iş insanı tarafından Instagram’ın kullanılması uygulamanın daha çok kişi tarafından kullanılması ve duyulmasında daha etkili olmuştur. Kullanıma sunulduğu ilk yıl yalnızca fotoğraf paylaşımına izin verilen platformda daha sonra video paylaşımı da açılmış ve bu özellik açıldıktan itibaren yaklaşık 24 saat içinde katılımcılar tarafından Dünya çapında siteye 5 milyon video yüklenmiştir.⁶⁷

⁶⁴ Ahmet Tarhan, “Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Medya Uygulamalarına Halkla İlişkiler Modellerinden Bakmak”, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi*, 2012, Cilt:35, s. 79-101.

⁶⁵ Haewoon Kwak vd., “What Is Twitter A Social Network Or A News Media?”, *International World Wide Web Conference Committee*, 2010, s. 591-600.

⁶⁶ We Are Social, a.g.e.

⁶⁷ Ayda Sabuncuoğlu ve Gülay Göker, “Sosyal Medyada Görsel Paylaşımdan Reklamcılığa: Instagram Reklamlarının Genç Kullanıcılar Üzerine Etkisine Dair Bir Araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, Sayı 15, 2016, Cilt 7, s.113.

Yıllar geçtikçe uygulamaya yeni özellikler eklenmiştir. Bireyler yalnızca eğlenmek için kullandıkları Instagram'da satış ve pazarlama yaparak gelir elde etmeye başlamışlardır. Instagram kullanıcıları kendilerine ait oluşturdukları profilleri istekleri doğrultusunda herkese açık ya da sadece istediği kişilere açık şekilde kullanabilmektedir. Instagram kullanan bireyler, uygulama sayesinde insanlarla etkileşim içinde olup iletişim kurabilmekte, aynı zamanda diğer kullanıcılarla mesajlaşabilmektedir.

En çok kullanılan sosyal medya platformları arasından ikinci sırada Instagram yer almaktadır. Instagram reklam kitlesi verileri gösteriyor ki; 38 milyon Instagram kullanıcısı bulunmakta ve erkek kullanıcıları kadınlara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. İndirme sayılarına göre mobil uygulama sıralamalarında Instagram ikinci sırada yer almaktadır.⁶⁸

2.4.3.4. YouTube

2005 yılında Steve Chen, Chad Hurley ve Jawed Karim tarafından kurulmuştur. Steve Chen ve Chad Hurley ev partisinde çektikleri videoları uzun olması sebebiyle mail yoluyla birbirlerine gönderememiş ve Youtube aracılığıyla videolarını birbirleriyle paylaşmışlardır. Uygulamaya ilk videoyu 23 Nisan 2005'de Jawed Karim yüklemiştir. "Broadcastyourself" yani Türkçe ismiyle "kendini yayınla" sloganı ile yol alan Youtube kısa sürede hızla büyüyerek Google tarafından satın alınmıştır.⁶⁹

Youtube, günümüzde en büyük video paylaşım sitesi olarak kullanılmaktadır. Kullanıcılar Youtube sayesinde eksik oldukları derslerin videolarını, dizileri, filmleri ve daha birçok içeriğe sahip videoları izleyebilmektedir. Dolayısıyla her kesimden insana hitap eden bir uygulamadır. Bireyler uygulamaya üye olmadan da videoları izleyebilmektedir. Üye olanlara, olmayanlardan farklı olarak video yükleme, video paylaşımında bulunma, gönderileri beğenip yorum yapma hakkı verilmiştir. Böylece kullanıcılar birbirleriyle etkileşim içinde olabilmektedir. Uygulamaya video yükleme sayısında herhangi bir sınır getirilmemiştir. Her yaş aralığına hitap eden ve birçok alanda video içeriğinin bulunduğu Youtube sayesinde birçok insan sanatlarını, beceri ve başarılarını paylaşarak, çeşitli içerikler üreterek ün kazanmıştır. YouTube, insanlara dizi, sinema, sanat, televizyon, müzik vb. birçok alanda çok çeşitli içerikler sunmaktadır.⁷⁰

⁶⁸ We Are Social, a.g.e.

⁶⁹ Martin Lister vd., *New Media: A Critical Introduction*, New York: Routledge, 2009, s. 225-226

⁷⁰ Hui Ying, *Youtube: Gerçek Öyküsü*, Pegasus Yayınları, İstanbul, 2007.

We Are Social 2020 raporuna göre YouTube, en çok kullanılan sosyal medya platformları arasında ilk sırada yer almaktadır. Veri sonuçları kullanıcıların YouTube ile en çok müzik ve film alanlarında arama yaptıklarını göstermiştir.⁷¹

2.4.3.5. Whatsapp

2009 yılında Brian Acton ve Jan Koum'un kurduğu bir sosyal ağıdır. Günümüzde 180 den fazla ülkede, 1 milyardan fazla kullanıcısı olan Whatsapp ile kullanıcılar birbirlerine yazılı mesajın yanı sıra ses, fotoğraf, video kaydı ve yazılı belgeler gönderebilmektedir.⁷²

İnternet üzerinden ücretsiz olarak kullanılan bir uygulamadır. İnternet olduğunda uygulamadan gelen mesaj bildirimlerini telefonda görebilirken, internet olmadığına ise gelen mesajları uygulama internete bağlanana kadar depolamaktadır. İnternetin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte SMS'e alternatif olarak ortaya çıkmış fakat SMS'in sahip olduğu özelliklerden çok daha fazlasını kullanıcılara sunmuştur. Dünya genelinde 1 milyardan fazla kullanıcısı olan uygulamadır ve Kaliforniya'da kurulan bu uygulama Facebook tarafından 2014 yılında satın alınmıştır.⁷³

2.4.4. Sosyal Medya ve Ergenlik

Bir geçiş süreci olan ergenlik dönemi, insan hayatının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Ergen bireyler bu dönemde "Ben kimim?" sorusuna cevap aramaktadır. Çocukluktan çıkarak erişkinliğe doğru yol alan birey bu aralıkta gelişimsel, fiziksel ve ruhsal olarak birçok değişime uğramaktadır.

Ergenlik dönemindeki bireyler, bedenlerindeki ve sosyal hayatlarındaki değişimlere ayak uydurmaya çalışırken içsel çatışmalar yaşayabilmektedir. Tüm bu değişimlerin yanı sıra bireylerde hormonal değişiklikler de görülmektedir. Utanç ve pişmanlık duyguları yoğun olarak hissedilmektedir. Kendilerini özel ve farklı hisseden bireyler kurallara uyma konusunda güçlük çekmektedirler. Yen ve arkadaşları ergenler ile yaptıkları araştırmada ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal problemlerin arttığını ve ergenlerin interneti bu problemlerle başa çıkmada bir araç olarak kullandıklarını belirtmektedir.⁷⁴ Ko ve arkadaşları ise yaptıkları

⁷¹ We Are Social, a.g.e.

⁷² Uğur Çağlak, "Whatsapp, Whatsapp Grupları Ve Kullanım Alışkanlıkları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *Journal of International Social Research*, 2019, Cilt: 12(66), s. 626-639.

⁷³ Murat Kahraman ve Murat Önder, "Yurttaş Gazeteciliğinin Ana Akım Medyaya Etkisi: Whatsapp İhbar Hatları Örneği", *Erciyes İletişim Dergisi*, 2017, Cilt: 5(2), s. 164-180.

⁷⁴ Ju-Yu Yen vd., "Psychiatric Symptoms In Adolescents With Internet Addiction: Comparison With Substance Use", *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 2008, Cilt: 62(9), s. 9-16.

derleme çalışmasında psikolojik belirtiler attıkça internet bağımlılığının da arttığını belirtmektedir.⁷⁵

Hayatımızın her alanına dahil olan sosyal medyanın ergenler üzerinde olumlu ve olumsuz birçok etkisi bulunmaktadır. Sosyal medya sayesinde ergenler birbirleriyle daha fazla etkileşim içinde olmaktadır. Böylece sosyalleşme becerileri gelişmekte ve kendilerini belli bir arkadaş grubuna ait hissedebilmektedirler. Sosyal medya ile bireyler çok fazla bilgiyi kısa sürede araştırabilmekte ve yeni şeyler keşfedebilmektedir. Kendilerini özgürce ifade edebilecekleri bir alan olması sebebiyle bireyler sosyal medyada kendilerini rahatça ifade edebilmekte, düşüncelerini geliştirebilmekte ve destekleyebilmektedir. Ergen bireylerin sosyal medyada geçirdikleri vakit dengeli ve kontrollü olduğu sürece sosyal medya sayesinde bireyler daha sosyal ve aktif bir hayat tarzı benimsemeleri konusunda teşvik olmaktadır. İnsanlar interneti birbirleriyle iletişim kurma, bilgi edinme ve bilgileri paylaşma gibi işlevleriyle kullandığı takdirde internetin bireylerin yaşamlarını oldukça kolaylaştıran bir etkisi bulunmaktadır.⁷⁶

Ergenlik döneminde kimlik arayışında olan bireyler bu dönemde sosyal, duygusal, cinsel, gelişimsel, psikolojik, fiziksel vb. birçok alanda mücadele vermektedir. Ergen bireylerin bu süreci sağlıklı bir şekilde tamamlamaması durumunda kimlik oluşumunda problemler ortaya çıkmaktadır. Sosyal medyada uzun süre vakit geçiren ergenlik dönemindeki bireylerin kendilerini toplumdan soyutladıkları, depresif bir ruh haline büründükleri ve yalnızlaştıkları görülmektedir. Woods ve Scott, ergenler ile yürüttükleri araştırmada problemlili sosyal medya kullanımları arttıkça ergenlerin depresyon düzeylerinin de arttığını belirtmiştir.⁷⁷ Benzer şekilde, Yao ve Zhong tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma öğrencilerin depresyon düzeyleri arttıkça, internet bağımlılığının da arttığını göstermektedir.⁷⁸

Bireylerin istedikleri zaman istedikleri ortamda sosyal medyayı kullanabilmelerinin sosyalleşmeyi güçlendirme etkisinin olması kadar zayıflatıcı bir etkisi de bulunmaktadır. Sosyal medya aracılığıyla ergenler kısa sürede yeni ilişkiler kurabilmekte fakat bu ilişkilerini çoğu zaman kısa sürede sonlandırabilmektedir. Sanal bir ortamda kurulan iletişim ile yüz yüze kurulan iletişim bireyler üzerinde aynı

⁷⁵ Chih-Hung Ko vd., "The Association Between Internet Addiction And Psychiatric Disorder", *Journal of Nervous & Mental Disease*, 2012, Cilt: 27(1), s. 1-8.

⁷⁶ Peter M. Yellowlees and Shayna Marks, "Problematic Internet Use Or Internet Addiction?", *Computers in Human Behavior*, 2007, Cilt: 23(3), s. 1447-1453.

⁷⁷ Heather Cleland Woods and Holly Scott., "#Sleepyteens: Social Media Use In Adolescence Is Associated With Poor Sleep Quality, Anxiety, Depression And Low Self-Esteem", *Journal of Adolescence*, s. 41-49.

⁷⁸ Mike Z. Yao and Zhi-jin Zhong, "Loneliness, Social Contacts And Internet Addiction: A Cross-Lagged Panel Study", *Computers in Human Behavior*, 2014, Cilt: 30, s. 164-170.

etkiyi yaratmamaktadır. Sosyal medyada kurulan iletişim insanların yüz yüze iletişim kurmasını erteleyebilmekte ya da engelleyebilmektedir. McIntyre ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada interneti kompulsif düzeyde kullanan bireylerin anlamlı ve sürdürülebilir ilişkiler geliştirmesinin güç olduğu belirtilmiştir.⁷⁹

Ergenlik dönemindeki bireylerin gelişim dönemlerinin de etkisiyle sosyal medyada çoğu zaman kontrolsüz bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Aşırı ve kontrolsüz internet kullanımı, bireylerin kendilerini çevrelerinden soyutlamalarına, günlük yaşantılarında aksamalar yaşanmasına, ikili ilişkilerinde problemlerin ortaya çıkmasına ve sık duygusal dalgalanmalar yaşanmasına vb. sebep olabilmektedir. Bununla ilişkili olarak Dalbudak ve Evren, üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada internet bağımlılığı arttıkça psikolojik belirti düzeylerinin de arttığını belirtmiştir.⁸⁰

Günümüzde sosyal medya ile popüler olan ve para kazananların sayısı giderek artmaktadır. Ergen bireyler için popülerlik, bireysellik, onay ve kabul görme çok önemli olduğundan dolayı bireyler bu mecraya yönelmekte ve bu mecra da tutunmak için yoğun çaba harcamaktadır. Bu yoğun çaba bireylerin yaşamlarının büyük bir kısmın sosyal medyada harcayarak geçirmesine sebep olmaktadır. Bireylerin sosyal medya ile oluşturdukları sanal kimlikler çoğu zaman bireylerin gerçek kimliklerini yansıtmamaktadır. Özellikle kimlik arayışındaki ergen bireyler bu mecra sayesinde olmak istedikleri kimliğe bürünebilmekte ve bunu sosyal medyada sergileyebilmektedir. Ergen ihtiyaç ve gereksinimlerini günlük hayatında karşılayamadığı takdirde sanal ortamda arayışa girerek bu eksikliğini gidermeye çalışmaktadır. Shen ve arkadaşları, araştırmalarında ergenlik dönemindeki bireylerin internet kullanımındaki artış ile birlikte psikolojik ihtiyaçlarını internet yoluyla karşılamaya yöneldiklerini ifade etmektedir.⁸¹

2.4.5. Sosyal Medya ve Benlik Algısı

Günümüzde oldukça popüler olan sosyal medyada bireyler kendilerine ait profiller oluşturmaktadır. Bireyler sahip oldukları duygu ve düşüncülerinin yalnızca istedikleri kadarını bu profillere yansıtmaktadır. Böylece bireylerin gerçek hayatlarının yanı sıra sergiledikleri ve kendi elleriyle oluşturdukları sanal hayatları da

⁷⁹ Erica McIntyre vd., "Compulsive Internet Use And Relations Between Social Connectedness, And Introversion", *Computers in Human Behavior*, 2015, Cilt: 48, s. 569-574.

⁸⁰ Ercan Dalbudak ve Cüneyt Evren, "The Relationship Of Internet Addiction Severity With Attention Deficit Hyperactivity Disorder Symptoms In Turkish University Students; Impact Of Personality Traits, Depression And Anxiety", *Comprehensive Psychiatry*, 2014, Cilt: 55, s. 497-503.

⁸¹ Cai-Xia Shen vd., "Why Are Children Attracted To The Internet? The Role Of Need Satisfaction Perceived Online And Perceived In Daily Real Life", *Computers in Human Behavior*, 2013, Cilt: 29, s. 185-192.

ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya kullanıcıları profillerinde kendilerine ait yeni bir benlik inşası yaparak diğer kullanıcılar ile paylaşımlarda bulunmaktadır. Gerçek benliklerini açığa çıkarmak yerine nasıl görünmek istiyorlarsa ya da başkaları tarafından nasıl görülmek istiyorlarsa o çerçevede bir profil sergilemektedirler.

Sosyal medya uygulamalarının, ergenler üzerindeki etkisi oldukça önemlidir. Hayatlarının büyük bir kısmına sosyal medyayı dahil eden ergenlere, psikolojik gereksinimlerini bu mecrada karşılama fırsatı verilmekte ve buna bağlı olarak da bireylerde kendilik algılarıyla ilgili değişimler görülebilmektedir. Ergenlik dönemindeki bireyler kendileriyle ilgili değerlendirmeler yaparken çevresinden oldukça etkilenmektedir. Ergen bireyler toplum ve yakın çevresi tarafından idealleştirilmiş benlik profiline kendilerini dönüştürmeye meyilli olmaktadır. Sahip oldukları özelliklerden ziyade çevresindekilerin onayladığı özellikleri benimsemektedirler. Valkenbutg ve arkadaşları, ergen bireyler ile yaptıkları araştırmada sosyal medya profilleri ile ilgili olumlu geri dönüş alan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğunu, olumsuz geri dönüş alan ergenlerin ise düşük benlik saygısına sahip olduklarını belirtmişlerdir.⁸² Malo Cerrato ve arkadaşları ise ergenlik dönemindeki bireyler ile yaptıkları araştırmada aşırı sosyal medya kullanımı arttıkça benlik saygısının azaldığını belirtmektedir.⁸³

Sosyal medya kullanıcıları, kötü hissettiği bir gün geçirdikleri halde mutlu göründükleri fotoğraflar paylaşabilirken, günlük hayatta yapmaktan hoşlanmadıkları aktiviteleri sosyal medya profilinde keyif alarak yapıyormuş gibi gösterebilmektedir. Dolayısıyla bireyler kendi sahip olduklarından ziyade diğerlerinin duygu ve düşüncelerini ön plana çıkartıp, o doğrultuda hareket edebilmektedir. Sosyal medyada kullanıcılar kendilerini olmak istediği bireylere dönüştürürken aslında var olan kimliklerini yok saymaktadırlar. Durum böyle olunca bireyler gerçek dünyadan, gerçek duygulardan sıyrılarak kendilerini elleriyle oluşturdukları yapay dünyaya sürüklemektedir. Wang ve arkadaşları, üniversite öğrencileriyle yaptıkları bir araştırmada sosyal medya kullanımı ile benlik saygısı arasında negatif yönde ilişki olduğunu tespit etmiştir.⁸⁴

Bireyler günlük hayatlarında birçok koşulla karşı karşıya kalamamakta ve dolayısıyla hangi durumda nasıl bir duruş sergileyeceğini keşfedememektedir.

⁸² Patti M. Valkenburg vd., "Friend Networking Sites And Their Relationship To Adolescents' Well-Being And Social Self-Esteem", *CyberPsychology & Behavior*, 2006, Cilt: 9(5), s. 584-588.

⁸³ Sara Malo-Cerrato vd., "Excessive Use Of Social Networks: Psychosocial Profile Of Spanish Adolescents", *Comunicar*, 2018, Cilt: 56(26), s. 101-109.

⁸⁴ Lin-Liang Wang vd., "The Relationships Among Big Five Personality Factors, Self-Esteem, Narcissism, And Sensation-Seeking To Chinese University Students' Uses Of Social Networking Sites (Snss)" *Computers in Human Behavior*, 2012, Cilt: 28(6), s. 2313-2319.

Sosyal medya sayesinde bireyler günlük hayatlarında kendileriyle ilgili yüzleşemedikleri ve keşfedemedikleri özelliklerini açığa çıkarabilmektedir. İnsanların gerçek benliklerinden söz edebilmeleri için hayatlarını tam anlamıyla yaşamaları ve kendilerini gerçekleştirme gerektirir. Bir insanın gerçekte nasıl olduğu "gerçek benlik" kavramı ile açıklanırken, bir kişinin nasıl olması gerektiği de "ideal benlik" kavramı ile açıklanmaktadır.⁸⁵ Cervone ve Pervin, yaptıkları araştırma sonucunda gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki fark çok ise özgüven düzeyinin düştüğü, aradaki fark yüksek ise özgüven düzeyinin arttığı bulgusuna ulaşmışlardır.⁸⁶

Ergenlik döneminde kimlik arayışında olan bireyler farklı benlik özelliklerini bütün haline getirme çabası içinde olmaktadır. Bu durumda da ergenler kendilerini başkalarıyla kıyaslayarak sahip oldukları özelliklerini ve becerilerini değerlendirmektedir. Böylece bireyler benlik algıları hakkında olumlu ya da olumsuz fikir yürüterek kendilerine karşı tutumları ile başkalarının kendisiyle ilgili tutumlarını karşılaştırmaktadır. Bunun sonucunda da bireyler, benlik algılarıyla ilgili genel bir kanıya ulaşmaktadır. Kendilerini oldukları gibi kabul eden ve kendilerine dair pozitif bir görüş içinde olan ergenler, ideal benlikleri ile amaçlarını empoze edebilmektedir.⁸⁷

Bireyler birçok alanda farklı farklı benlik profili sergileyebilmektedir. Örneğin, kişi okul hayatında başarısızken iş hayatında başarılı olabilmektedir. Dolayısıyla bu alanlarda gösterdikleri duruşta değişebilmektedir. Değişen, gelişen birçok özelliğin sosyal medyaya yansıtılması, her yaştaki bireyin interneti kullanması, hayatın dijitalleşmeye başlaması vb. yoğun internet kullanımını da beraberinde getirmektedir. Kullanıcılarına sanal bir dünya sunan sosyal medyanın kontrolsüzce kullanılması, insanların gerçeklik algılarını zedelemektedir. Sosyal medyanın kontrolsüzce kullanılması bireyleri gerçeklikten kopararak kendilerini sanal çevreler ve sanal ilişkiler içinde bulmasına sebep olmaktadır. Bireyleri tembelleşmeye yalnızlaşmaya, topluma yabancılaşmaya sürüklemektedir. Sosyal medya ile birlikte bireyler her şeyi kontrol etme ihtiyaçlarını gidermeye çalışmakta ve bunun yanı sıra gerçek kimliklerinden sıyrılarak sanal dünyada kendilerinin oluşturdukları başka benliklere bürünmektedirler.⁸⁸

⁸⁵ Yörükoğlu, a.g.e.

⁸⁶ Daniel Cervone and Lawrence A. Pervin, *Personality: Theory and Research*, Danvers, MA, United States, 2008.

⁸⁷ Yen vd., a.g.e. s. 9-16.

⁸⁸ Ali Murat Kırık vd., "A Quantitative Research On The Level Of Social Media Addiction Among Young People In Turkey", *International Journal of Science Culture and Sport Intjcs*, 2015, Cilt: 3(3), s. 108-122.

2.4.6. Sosyal Medya Ve Ruhsal Belirtiler

Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan sosyal medya, her kitleden insana hitap etmekte ve buna bağlı olarak da ciddi sayıda bir kullanıcı kitlesi bulunmaktadır. Sosyal medya kullanan bireyler ülke ve dünya genelinde gerçekleşen olaylardan haberdar olabilmektedir. Sosyal medya sayesinde insanlar mesafelere meydan okuyarak kilometrelerce uzaklıktaki bireylerle istedikleri yerde etkileşim içinde olabilmektedir. Özellikle gençler arasında internet ve sosyal medya kullanımının son yıllarda oldukça artış gösterdiği görülmektedir.⁸⁹

Gelişen ve yaygınlaşan teknoloji ile birlikte hayatın bir parçası haline gelen sosyal medya ev, iş, okul, kafe vb. birçok alanda kullanılmaktadır. Bireyler hayatın birçok alanına dahil olan sosyal medyaya alışmakta ve erişim sağlayamamaları takdirde bu durum ruh hallerine yansımaktadır. Bireyler interneti kontrol edilemeyecek şekilde ve aşırı düzeyde kullandıklarında bağımlılığa sebep olmaktadır.⁹⁰ Birçok konuda olduğu gibi bağımlılık ruhsal açıdan risk oluşturabilmektedir. Kaya ve arkadaşları, yaptıkları araştırmada problemlı internet kullanımı arttıkça anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite düzeylerinde artış olduğunu belirtmiştir.⁹¹

Problemlı internet kullanımına ergenlik dönemindeki bireylerde sık rastlanmaktadır. Problemlı internet kullanımı, bireyin dürtüsel olarak interneti kullanma konusunda kendisine engel olamamasına, yoğun stres yaşamasına ve aile, iş ve sosyal yaşamlarında birçok problemle karşı karşıya gelmesine sebep olmaktadır.⁹² Problemlı internet kullanımının belirtilerinin sebepleri arasında, uyumsuz biliş veya düşüncelerin, sosyal izolasyonun görülebileceği ve bunun yanı sıra depresyon, sosyal kaygı, ve madde bağımlılığının da bireyleri bu belirtileri göstermeye daha yatkın hale getirebileceği ileri sürülmüştür.⁹³ Sanal ortamlarda yanlış bilgi yaymak, sahtekarlık, gerçek ve samimi olmayan sosyal ilişkiler aracılığı ile doyum sağlama, doğru olmayan bilgiler edinme, uygunsuz içeriğe erişim sağlamak gibi davranışlar problemlı internet kullanımına örnek olarak gösterilebilir.⁹⁴

⁸⁹ Agneta Johansson and Gunnar Götestam, "Internet Addiction: Characteristics Of A Questionnaire And Prevalence In Norwegian Youth (12-18 Years)", *Scandinavian Journal of Psychology*, 2004, Cilt: 45, s. 223-229.

⁹⁰ Kimberly S. Young, "Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon And Its Consequences", *American Behavioral Scientist*, 2004, Cilt: 48, s. 402-425.

⁹¹ Zöhre Kaya vd. "Fen Lisesi Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı İle Psikolojik Semptomları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 2015, Cilt: 7, s. 182-184.

⁹² Scott Caplan, "Relations Among Loneliness, Social Anxiety and Problematic Internet Use", *CyberPsychology & Behavior*, 2007, Cilt: 10(2), s. 234-242.

⁹³ Richard Davis, "A Cognitive-Behavioral Model Of Pathological Internet Use", *Computers In Human Behavior*, 2001, Cilt: 17(2), s. 187-195.

⁹⁴ Aykut Ceyhan ve Esra Ceyhan, "Loneliness, Depression, And Computer Self-Efficacy As Predictors Of Problematic Internet Use", *CyberPsychology & Behavior*, 2008, Cilt: 11(6), s. 699-701.

Ergen bireyler, sorunlu internet kullanımı konusunda riskli bir gruptur. Bireyler internet üzerinden kumar oynayabilmekte, cinsellik içerikli birçok paylaşıma ulaşabilmekte, kontrolsüzce alışveriş yapabilmektedir. Problemlı internet kullanımı ile birlikte “sosyal medya bağımlılığı” olarak nitelendirilen bir kavramda ortaya çıkmıştır. Ergen bireylerde sosyal medya bağımlılığı, ergenin vaktinin büyük bir kısmını telefon, bilgisayar vb. gibi araçlarda harcamasına, ergenin yalnızlaşmasına, kendisini diğerlerinden soyutlamasına ve problemlı ilişkiler kurmasına sebep olmaktadır. Böylece sosyal medya bağımlısı olan ergen bireylerin sosyal gelişimleri ve sosyal bağılılıkları olumsuz anlamda etkilenmektedir.

İnternette geçirilen vakit arttıkça bireylerin internet ve sosyal medya bağımlısı olma ihtimalide artmaktadır. İnternet bağımlılığı en genel anlamıyla, internet başında uzun vakit geçirme ve internet kullanımında kontrolsüzlük şeklinde ifade edilmektedir.⁹⁵ Ergenlikte görülen kimlik arayışı, içsel çatışmalar ve yoğun duygu geçişleri riskli davranışlar olarak açığa çıkabilmektedir. Ergen bireyler bu riskli davranışları yalnızca gerçek ortamda değil sanal ortamda da sergileyebilmektedir. Bireyler internet aracılığı ile istedikleri zaman ve istedikleri yerde birçok insana ulaşabilmekte ve bunu yaparken de kimliklerini gizleyebilmektedirler. Böylece bireyler interneti kötüye kullanarak kendilerine ve başkalarına yönelik riskli davranışlarda bulunabilmektedir. Bunun sonucunda da aile ve sosyal yaşantıları olumsuz olarak etkilenebilmektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ergenlerde bu gelişime ayak uydurmakta ve akıllı telefon, bilgisayar, tablet vb. gibi araçları sık sık kullanmaktadır. Buna bağılı olarak da internet ağı ve sosyal medyada aktif olarak yer almaktadırlar. Teknoloji ve medya sayesinde bireyler, iş, akademik, sosyal, kişisel hayatlarını çevrim içi bir şekilde sürdürebilmeleri sebebiyle olumlu anlamda etkilenebilmektedir. Teknoloji ve medya kontrolsüz ve aşırı kullanıldığında ise bireyler, olumsuz olarak etkilenebilmektedir. Ergen bireylerde teknoloji bağımlılığı günlük işlevlerde aksaklıklar, sık ruh hali değişiklikleri, kendini toplumdaki soyutlama, içsel çatışmalar vb. durumların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bireylerin teknolojik araçlarında aşırı ve kontrolsüz zaman harcanması “teknoloji bağımlılığı” denilen bir bozukluğun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Teknoloji bağımlılığı, bireyin zihinsel, duygusal, mesleki, sosyal vb. açılardan aşırı teknoloji kullanımı nedeniyle zarar görmesi olarak ifade edilmektedir.⁹⁶

⁹⁵ Louis Leung, “Net-Generation Attributes And Seductive Properties Of The Internet As Predictors Of Online Activities And Internet Addiction”, *Cyberpsychology & Behavior*, 2004, Cilt:7(3), s. 333-348.

⁹⁶ Keith W. Beard, “Internet Addiction: A Review Of Current Assessment Techniques And Potential Assessment Questions”, *CyberPsychology & Behavior*, 2005, Cilt: 8(1), s. 7-14.

Sosyal medya bağımlılığı birçok ruhsal semptomları da beraberinde getirebilmektedir. Madde bağımlılıklarında gözlenen madde veya davranışı bırakamama durumu benzer şekilde sosyal medya bağımlılığında da görülmektedir. Bireyler sosyal medyadan uzak kaldıkları zaman yoksunluk hissederek kontrolsüzce sosyal medyayı kullanma gereksinimi duymaktadır. Bireyler sosyal medyadaki paylaşımları kaçırdıklarında, oradan gelecek olan sanal ilgi ve etkileşimden mahrum kaldıklarında kendilerini huzursuz ve endişeli hissetmektedirler. Bu davranışlar da bireylerin günlük yaşamlarının ve ruh hallerinin olumsuz anlamda etkilenmesine sebep olmaktadır. Echeburúa ve Corral, sosyal medya bağımlısı bireylerin diğer davranışsal bağımlılıklara benzer şekilde semptomlar gösterdiğini belirtmektedir.⁹⁷

Bireylerde sosyal medya kullanımındaki bozukluklar sebebiyle birtakım psikolojik semptomlar görülebilenken, bazı bireylerde de hissedilen psikolojik semptomlardan kaçınmak için sosyal medya kullanımı görülebilmektedir. Psikolojik semptomlardan kaçınmak için sosyal medyayı kullanan bireyler kısa süreliğine de olsa olumsuz duygularından uzaklaşabilmektedir. Durum böyle olunca bireyler her seferinde bu yola başvurmakta ve sosyal medyada geçirdikleri vakitte buna bağlı olarak artmaktadır. Her ne kadar sosyal medya kullanımı olumsuz duyguların hissedilmesini ertelese de kullanım sıklığının artması günlük işlev bozukluklarına sebep olacağı için başka negatif duyguların açığa çıkmasını sağlayacaktır. Taş, 421 lise öğrencisi ile yaptığı araştırmada internet bağımlılık düzeyi arttıkça, somatizasyon, depresyon, anksiyete ve hostilite düzeylerinin arttığını belirtmektedir.⁹⁸ Bir başka araştırmada Lin ve arkadaşları, sosyal medyanın fazla kullanımı ile birlikte depresyon düzeylerinin arttığı bulgusuna ulaşmıştır.⁹⁹

⁹⁷ Enrique Echeburúa and Paz de Corral, "Addiction To New Technologies And To Online Social Networking In Young People: A New Challenge", *Adicciones*, 2009, Cilt: 22, s. 91-95.

⁹⁸ İbrahim Taş, "Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018, Cilt: 6(1), s. 31-41.

⁹⁹ Liu yi Lin vd., "Association Between Social Media Use And Depression Among U.S. Young Adults", *Depress Anxiety*, 2016, Cilt: 33(4), s. 323- 331.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu kesitsel araştırmada, geç ergenlerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için ilişkisel-tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni, Muğla il merkezinde ve Marmaris ilçesinde ikamet eden 18-24 yaş aralığındaki geç ergen bireyleri kapsamaktadır. Örneklem grubunu 202 kadın (%47,9) ve 220 erkek (%52) katılımcı oluşturmaktadır. Çalışma grubu için araştırmaya gönüllü olan 500 geç ergen bireye ölçek uygulanmıştır. Ölçek uygulanan bireyler arasından 78 katılımcının yanıtları analizler için uygun görülmediğinden dolayı 422 katılımcı ile çalışma sürdürülmüştür.

3.3. ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI

Araştırmanın amacına uygun şekilde hazırlanmış anketler 30.04.2020 tarihinde 2020-12-27 karar numaralı Etik Kurul Onayı'ndan sonra uygulanmaya başlamış ve bir hafta sürmüştür. Katılımcılar Muğla il merkezi ve Marmaris ilçesinde ikamet eden geç ergen bireyler arasından rastgele seçilmiştir. Araştırma gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmak için, bireylerin 18-24 yaş arasında ve okur-yazar olması gerekmektedir. Araştırmaya gönüllü olmayan, verilen anketleri uygun olarak doldurmayan ve 18-24 yaş aralığı dışındaki bireyler dahil edilmemiştir. Ölçekler katılımcılara online ve yüz yüze olarak uygulanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden geç ergen bireyler çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcılar tarafından anketlerin tamamının cevaplanması ortalama 25 dakika sürmüştür.

3.4. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada katılımcıların demografik özelliklerine ulaşmak için Sosyodemografik Bilgi Formu, sosyal medya bozukluğunu tespit etmek için Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ), benlik algılarını belirlemek için Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ) ve ruhsal belirtilerini değerlendirmek için Kısa Semptom Envanteri (KSE) kullanılmıştır.

3.4.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyodemografik Bilgi Formu, araştırmada bireylerin bazı demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu form, katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durumu, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, psikolojik destek alma ve ihtiyaç duyma durumu, sosyal medya hesaplarına ilişkin bilgileri belirlemek için uygulanmıştır.

3.4.2. Sosyal Medya Bozukluğu leği (SMBÖ)

Sosyal Medya Bozukluğu leği (SMBÖ), van den Eijnden ve ark., tarafından geliştirilmiştir.¹⁰⁰ 9 maddelik ve tek boyuttan oluşan ölçek 2'li likert tipi bir değerlendirme aracıdır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Savcı, Ercengiz ve Aysan (2018) tarafından ergenler üzerinde yapılmıştır. Ölçek, 5'li likert tipi bir değerlendirme aracıdır. SMBÖ maddeleri "Evet" ve "Hayır" şeklinde puanlanırken Türkçeye "0=Hibir zaman", "1=Nadiren", "2=Bazen", "3=Sıklıkla", "4=Her zaman" olarak uyarlanmıştır. Ölçekte alınan puanlar yükseldikçe problemlili sosyal medya kullanımı artmaktadır. Ölçeğin puan ranjı 9-45 arasındadır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı üç farklı çalışmada hesaplanmış ve Cronbach alfa katsayısı 0,81, 0,76 ve 0,82 olarak bulunmuştur. Cronbach's α i tutarlılılı güvenilirlik katsayıları ve t- tekrar test güvenilirlik katsayısının yeterli düzeyde olduğu grlmştir.¹⁰¹

3.4.3. Sosyal Karşılaştırma leği (SK)

Sosyal Karşılaştırma leği (SK), 1991 yılında Gilbert ve Trent tarafından 5 maddeden oluşan bir ölçek olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması şahin ve şahin tarafından yapılmıştır. Daha sonra şahin ve ark. tarafından ölçeğe bazı maddeler eklenerek ölçek son halini almıştır.¹⁰² 18 maddeden oluşan 6'lı likert tipi bir değerlendirme aracıdır. Ölçek, bireylerin başkaları ile kıyaslandığında kendilerini çeşitli boyutlarıyla nasıl gördüklerine ilişkin algılarını ölçmektedir. Ölçekten alınan puanların yüksek olması, olumlu benlik algısına, düşük olması ise olumsuz benlik algısını göstermektedir. Ölçeğin puan ranjı 18-108 arasındadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri. 89 olarak belirtilmiştir.

¹⁰⁰ Regina Van Den Eijnden vd., "The Social Media Disorder Scale: Validity And Psychometric Properties", *Computer Human Behavior*, 2016, Cilt: 61, S. 478-487.

¹⁰¹ Mustafa Savcı vd., "Ergenlerde Sosyal Medya Bozukluğu leği'nin Türkçe Uyarlaması", *Nöropsikiyatri Arşivi*, 2018, Cilt: 55(3), s. 248-255.

¹⁰² Nesrin Hisli şahin vd., "Sosyal Karşılaştırma leği: Bilişsel-Davranışı Terapilerde Değerlendirme", *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, 1993, Cilt: 9(31), s. 44-56.

3.4.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Kısa Semptom Envanteri (KSE), 1992 yılında Derogatis tarafından tıbbi durumlarda psikiyatrik sorunları tespit etmek amacıyla 90 maddelik bir ölçek olarak geliştirilmiştir.¹⁰³ Ölçeğin güvenilirlik, geçerlilik ve Türk gençleri için uyarlama çalışmaları Şahin ve Durak tarafından yapılmıştır. 53 maddeden oluşan 5'li likert tipinde bir değerlendirme aracıdır. Ölçek maddeleri "Hiç", "Biraz", "Orta Derecede", "Epey" ve "Çok Fazla" olarak derecelendirilmiştir. Ölçek "anksiyete", "depresyon", olumsuz benlik", somatizasyon" ve "hostilite" olmak üzere toplam 5 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin puan ranjı 0-212 arasındadır. Şahin ve Durak' ın çalışmasında KSE toplam puan Cronbach Alfa değeri. 94 olarak belirtilmiştir. Alt ölçeklerinin Cronbach Alfa değerleri ise. 71 ile. 85 arasında farklılaşmaktadır.¹⁰⁴

3.5. VERİ ANALİZİ

Kullanılan ölçme aracıyla elde edilen veriler, alt amaçlara uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Katılımcılara uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler, IBM SPSS Statistics 25 programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve analiz edilmiştir. Sosyodemografik değişkenlerin dağılımlarına bakılmış olup ölçeklerin ortalama, standart sapma değerleri ve normal dağılımlarını görmek adına çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir. Ölçeklerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmamasına "Bağımsız gruplar t-testi" analizi ile bakılmıştır. Ölçeklerin yaş değişkeni ve birbiriyle olan ilişkilerine "Pearson korelasyon" analiziyle bakılmıştır. Son olarak, sosyal medya bozukluğu ölçeği puanlarının, kısa semptom envanteri, alt boyutları, sosyal karşılaştırma ölçeği puanları ve yaş değişkeniyle yordanması "Basit doğrusal (lineer) regresyon" analizi ile test edilmiştir.

¹⁰³ Leoanard R. Derogatis, "The Brief Symptom Inventory-BSI Administration, Scoring and Procedures Manual-II", *Clinical Psychometric Research Inc*, 1992.

¹⁰⁴ Nesrin Hisli Şahin ve Ayşegül Durak, "Kısa Semptom Envanteri (Bries Symptom Inventory-BSI): Türk Gençleri İçin Uyarlanması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 1994, Cilt: 9(31), s. 44-56.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Cinsiyet

Katılımcıların cinsiyet yönünden dağılımı, 202 kadın (%47,9), 220 erkek (%52,1) olarak görülmektedir (Tablo 1).

Ki kare analizine göre, erkek ve kadın katılımcıların oranı eşit derecede dağılmaktadır ($p>0,05$).

Tablo-1 Çalışmaya Dâhil Edilen Katılımcı Sayısı ve Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)	X ²	p
Kadın	202	47,9	0,768	0,381
Erkek	220	52,1		
Toplam	422	100		

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Yaş

Tablo 2'de çalışmaya alınan katılımcıların yaş ortalaması $20,89\pm1,884$ olarak hesaplanmış olup yaş dağılımının 18-24 arasında olduğu görülmektedir. Kadınların yaş ortalaması $21,01\pm1,986$ olarak hesaplanmıştır ve aralığındadır. Erkeklerin yaş ortalaması $20,77\pm1,781$ olarak görülmektedir ve aralığındadır (Tablo 2).

Bağımsız gruplar t-testi analizine göre, katılımcıların yaşı cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo-2 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Yaş Değişkenine Ait Bulguları

Değişken	Min	Max	Ort.	Ss	T	p
Kadın	18	24	21,01	1,986	1,320	0,187
Erkek	18	24	20,77	1,781		
Toplam	18	24	20,89	1,884		

Sosyodemografik Değişkenlerin Dağılımı

Katılımcıların %98,6'sı (n=416) bekâr ve %1,4'ü (n=6) evli olarak görülmektedir (Tablo 3).

Tablo-3 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı

Medeni Durum	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Bekar	416	98,6
Evli	6	1,4
Toplam	422	100

Katılımcıların %0,2'si (n=1) ilkokul, %6,9'u (n=29) lise ve %92,9'u (n=392) üniversite düzeyinde eğitime sahiptir (Tablo 4).

Tablo-4 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Eğitim Durumu Dağılımı

Eğitim Durumu	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
İlkokul	1	0,2
Ortaokul	0	0
Lise	29	6,9
Üniversite	392	92,9
Toplam	422	100

Katılımcıların %9'u (n=38) çalışırken, %91'i (n=384) çalışmamaktadır (Tablo 5).

Tablo-5 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Çalışma Durumu Dağılımı

Çalışma Durumu	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Çalışıyor	38	9,0
Çalışmıyor	384	91,0
Toplam	422	100,0

Katılımcıların %38,8'i (n=130) düşük, %65,6'sı (n=277) orta ve %3,6'sı (n=15) yüksek düzeyde gelire sahiptir (Tablo 6).

Tablo-6 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Gelir Düzeyi Dağılımı

Gelir Düzeyi	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Düşük	130	30,8

Orta	277	65,6
Yüksek	15	3,6
Toplam	422	100,0

Katılımcıların %19,2'si (n=81) köyde, %37,9'u (n=160) ilçede ve %42,9'u (n=181) ise ilde yaşamlarının çoğunu geçirmişlerdir (Tablo 7).

Tablo-7 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Yaşam Yeri Dağılımı

Yaşam Yeri	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Köy	81	19,2
İlçe	160	37,9
İl	181	42,9
Toplam	422	100,0

Katılımcıların %7,3'ü (n=31) 1 saatten az, %44,5'i (n=188) 1-3 saat arasında, %37,7'si (n=159) 4-6 saat arasında ve %10,4'ü (n=44) 7 saat ve üstü sürede günlük sosyal medya kullanım süresine sahiptir (Tablo 8).

Tablo-8 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi Dağılımı

Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
1 saatten az	31	7,3
1-3 saat	188	44,5
4-6 saat	159	37,7
7 saat ve üstü	44	10,4
Toplam	422	100

Katılımcıların %69,4'ü (n=293) sadece mobil cihaz kullanırken, %30,6'sı (n=129) hem masaüstü bilgisayar hem de mobil cihazları beraber kullanmaktadır (Tablo 9).

Tablo-9 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Kullanılan Sosyal Medya Cihazı Dağılımı

Sosyal Medya Cihazı	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Sadece masaüstü bilgisayar	0	0
Sadece mobil cihazlar	293	69,4
Her ikisi de	129	30,6

Toplam	422	100,0
---------------	-----	-------

Katılımcıların %2,1'i (n=9) 1, %5,9'u (n=25) 2, %27,5'i (n=116) 3, %40,3'ü (n=170) 4 ve %23,9'u (n=101) 5 adet sosyal medya hesabı kullanmaktadır (Tablo 10).

Tablo-10 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Sosyal Medya Hesap Sayısı Dağılımı

Sosyal Medya Hesap Sayısı	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
1	9	2,1
2	25	5,9
3	116	27,5
4	170	40,3
5	101	23,9
Eksik	1	0,2
Toplam	422	100

Katılımcıların %40'ı (n=169) Facebook, %57,8'i (n=244) Twitter, %95'i (n=401) Instagram, %87,7'si (n=370) Youtube, %97,6'sı (n=412) Whatsapp ve %20,9'u (n=88) diğer sosyal medya hesaplarını kullanmaktadır (Tablo 11).

Tablo-11 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Kullanılan Sosyal Medya Hesap Dağılımı

Sosyal Medya Hesabı	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Facebook	169	40
Twitter	244	57,8
Instagram	401	95
Youtube	370	87,7
Whatsapp	412	97,6
Diğer	88	20,9
Toplam	422	100

Katılımcıların %1,2'si (n=5) 1 yıldan az süredir, %3,1'i (n=13) 1-2 yıldır, %18,5'i (n=78) 3-4 yıldır ve %77,3'ü (n=326) 4 yıldan fazla süredir sosyal medya sitelerini kullanmaktadır (Tablo 12).

Tablo-12 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Sosyal Medya Sitelerini Kullanım Süresi Dağılımı

Sosyal Medya Sitelerini Kullanım Süresi	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
1 yıldan az	5	1,2
1-2 yıl	13	3,1
3-4 yıl	78	18,5
4 yıldan fazla	326	77,3
Toplam	422	100

Katılımcıların %89,8'i (n=379) yaşadığı yerde internet bağlantısına sahipken, %10,2'i (n=43) sahip değildir (Tablo 13).

Tablo-13 Çalışmaya Alınan Katılımcıların İnternet Bağlantısı Dağılımı

İnternet Bağlantısı	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Var	379	89,8
Yok	43	10,2
Toplam	422	100,0

Katılımcıların %19,4'ü (n=82) daha önce psikolojik destek almışken, %80,6'sı (n=340) psikolojik destek almamıştır (Tablo 14).

Tablo-14 Çalışmaya alınan katılımcıların psikolojik destek alma dağılımı

Daha Önce Psikolojik Destek Alma	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Evet	82	19,4
Hayır	340	80,6
Toplam	422	100,0

Katılımcıların %37,7'si (n=159) psikolojik desteğe ihtiyaç duyarken, %62,3'ü (n=263) ihtiyaç duymamaktadır (Tablo 15).

Tablo-15 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Psikolojik Desteğe İhtiyaç Dağılımı

Psikolojik Desteğe İhtiyaç	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Evet	159	37,7
Hayır	263	62,3
Toplam	422	100,0

Katılımcıların %10,4'ü (n=44) ailesinde ruhsal bozukluk olduğunu belirtirken, %89,6'sı (n=378) olmadığını belirtmiştir (Tablo 16).

Tablo-16 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Ailede Ruhsal Bozukluk Dağılımı

Ailede Ruhsal Bozukluk	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde (%)
Evet	44	10,4
Hayır	378	89,6
Toplam	422	100,0

Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler

Tablo 17’de kısa semptom envanteri (KSE) ve alt boyutları, sosyal karşılaştırma ölçeği (SKÖ) ve sosyal medya bozukluğu ölçeği (SMBÖ) için en küçük-en büyük değerler, çarpıklık-basıklık değerleri ve standart hataları, ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir

SMBO toplam puan için çarpıklık=0,79 ve standart hatası=0,12 olarak, basıklık=0,67 ve standart hatası=0,24 ortalama=18 ve standart sapma=6,22 olarak hesaplanmıştır. SKO toplam puan için çarpıklık=-1,02 ve standart hatası=0,12 olarak, basıklık=1,21 ve standart hatası=0,24 ortalama= 79,80 ve standart sapma= 15,95 olarak hesaplanmıştır. KSE toplam puan için çarpıklık=0,85 ve standart hatası=0,12 olarak, basıklık=0,51 ve standart hatası=0,24 ortalama=65,41 ve standart sapma= 34,35 olarak hesaplanmıştır. KSE anksiyete alt boyutu için çarpıklık=0,91 olarak ve standart hatası=0,2 olarak, basıklık=0,53 ve standart hatası=0,24 ortalama= 14,45 ve standart sapma= 9,38 olarak hesaplanmıştır. KSE depresyon alt boyutu için çarpıklık=0,64 ve standart hatası=0,2 olarak, basıklık= - 0,09 ve standart hatası=0,24 ortalama= 17,80 ve standart sapma= 9,34 olarak hesaplanmıştır. KSE olumsuz benlik alt boyutu için çarpıklık=0,88 ve standart hatası=0,12 olarak, basıklık=0,49 ve standart hatası=0,24 ortalama=14 ve standart sapma= 8,94 olarak hesaplanmıştır. KSE somatizasyon alt boyutu için çarpıklık=0,99 ve standart hatası=0,12 olarak, basıklık=0,77 ve standart hatası=0,24 ortalama= 8,84 ve standart sapma= 6,42 olarak hesaplanmıştır. KSE hostilete alt boyutu için çarpıklık=0,60 ve standart hatası=0,12 olarak, basıklık=-0,01 ve standart hatası=0,24 ortalama= 10,33 ve standart sapma= 5,27 olarak hesaplanmıştır.

Tablo-17 Araştırmada Kullanılan Kısa Semptom Envanteri ve Alt Boyutları, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Ve Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler

Ölçek	Min	Max	Çarpıklık	Sh	Basıklık	Sh	Ort.	Ss
SMBÖ Toplam	9	45	0,79	0,12	0,67	0,24	18,00	6,22
SKO Toplam	18	108	-1,02	0,12	1,21	0,24	79,80	15,95
KSE Toplam	8	187	0,85	0,12	0,51	0,24	65,41	34,35
Anksiyete KSE	0	45	0,91	0,12	0,53	0,24	14,45	9,38
Depresyon KSE	2	46	0,64	0,12	-0,09	0,24	17,80	9,34
Olumsuz Benlik KSE	0	45	0,88	0,12	0,49	0,24	14,00	8,94
Somatizasyon KSE	0	32	0,99	0,12	0,77	0,24	8,84	6,42
Hostilite KSE	0	27	0,60	0,12	-0,01	0,24	10,33	5,27

Ölçeklerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Tablo 18’de kısa semptom envanteri (KSE) ve alt boyutları, sosyal karşılaştırma ölçeği (SKÖ) ve sosyal medya bozukluğu ölçeği (SMBÖ) için cinsiyet değişkenine göre en küçük-en büyük değerler, ortalama ve standart sapma değerleri ve bağımsız gruplar t-testi analizi bulguları verilmiştir

SMBO toplam puan için kadınlarda ortalama=18,52±6,24; erkeklerde ise ortalama=17,52±6,17 olarak hesaplanmıştır. SKO toplam puan için kadınlarda ortalama=79,69±15,35; erkeklerde ise ortalama=79,90±16,50 olarak hesaplanmıştır. KSE toplam puan için kadınlarda ortalama=64,92±34,35; erkeklerde ise ortalama=15,86±34,41 olarak hesaplanmıştır. KSE anksiyete alt boyutu için kadınlarda ortalama=14,66±9,66; erkeklerde ise ortalama=14,25±9,14 olarak hesaplanmıştır. KSE depresyon alt boyutu için kadınlarda ortalama=18,11±9,27; erkeklerde ise ortalama=17,51±9,42 olarak hesaplanmıştır. KSE olumsuz benlik alt boyutu için kadınlarda ortalama=13,17±8,49; erkeklerde ise ortalama=14,75±9,29

olarak hesaplanmıştır. KSE somatizasyon alt boyutu için kadınlarda ortalama=9,41±6,56; erkeklerde ise ortalama=8,31±6,25 olarak hesaplanmıştır. KSE hostilite alt boyutu için kadınlarda ortalama=9,56±5,16; erkeklerde ise ortalama=11,03±5,29 olarak hesaplanmıştır.

Bağımsız gruplar t-testi analizine göre, KSE hostilite alt boyutu cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($t(420)=-2,882$, $p<0,05$). Erkekler kadınlara göre daha yüksek puanlar almıştır. Diğer değişkenlerin hiçbirisi cinsiyete göre farklılaşmamaktadır ($p>0,05$)

Tablo-18 Çalışmaya Alınan Katılımcıların Kısa Semptom Envanteri ve Alt Boyutları, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ve Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Analizi Bulguları

Değişkenler	Gruplar	Min	Max	Ort.	Ss	n	T	p
SMBO Toplam	Kadın	9	41	18,52	6,24	202	1,657	0,098
	Erkek	9	45	17,52	6,17	220		
SKO Toplam	Kadın	28	108	79,69	15,35	202	-0,135	0,892
	Erkek	18	108	79,90	16,50	220		
KSE Toplam	Kadın	8	176	64,92	34,35	202	-0,283	0,777
	Erkek	15	187	65,86	34,41	220		
Anksiyete KSE	Kadın	0	45	14,66	9,66	202	0,441	0,659
	Erkek	0	44	14,25	9,14	220		
Depresyon KSE	Kadın	3	46	18,11	9,27	202	0,664	0,507
	Erkek	2	45	17,51	9,42	220		
Olumsuz Benlik KSE	Kadın	0	42	13,17	8,49	202	-1,819	0,070
	Erkek	0	45	14,75	9,29	220		
Somatizasyon KSE	Kadın	0	32	9,41	6,56	202	1,752	0,081
	Erkek	0	31	8,31	6,25	220		
Hostilite KSE	Kadın	0	27	9,56	5,16	202	-2,882	0,004**

	Erkek	0	26	11,03	5,29	220		
--	-------	---	----	-------	------	-----	--	--

*p<0,05 **p<0,01

Ölçekler ve Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki

Tablo 19'da ölçekler ve yaş değişkeni arasındaki ilişkilerin incelenmesine dair Pearson korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Yaş ile sosyal medya bozukluğu, sosyal karşılaştırma ölçeği, kısa semptom envanteri toplam puan, anksiyete alt boyutu, olumsuz benlik alt boyutu ve hostilite alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). Yaş ile depresyon ($r=-0,112$; $p<0,05$) ve somatizasyon ($r=-0,101$; $p<0,05$) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı düzeyde korelasyon bulunmaktadır.

Tablo-19 Ölçeklerin Yaş Değişkeni İle İlişkisine Dair Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

Ölçe k	Değ er	SMB O	SKO	KSE	Anksiyet e KSE	Depresyo n KSE	Olumsu z Benlik KSE	Somatizasy on KSE	Hostilit e KSE
Yaş	r	0,032	0,087	0,094	-0,049	-0,112*	-0,051	-0,101*	-0,115*
	p	0,506	0,074	0,055	0,319	0,022	0,291	0,039	0,018

*p<0,05 **p<0,01

Ölçeklerin Birbiri Arasındaki İlişki

Tablo 20'de ölçeklerin arasındaki ilişkilerin incelenmesine dair Pearson korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

SMBO ile anksiyete ($r=0,367$; $p<0,05$), depresyon ($r=0,390$; $p<0,05$), olumsuz benlik ($r=0,350$; $p<0,05$), somatizasyon ($r=0,291$; $p<0,05$), hostilite ($r=0,346$; $p<0,05$) alt boyutları ve KSE ($r=0,405$; $p<0,05$), arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon görülmektedir. SKO ve SMBO arasında anlamlı bir korelasyon yoktur ($p>0,05$).

SKO ile anksiyete ($r=-0,142$; $p<0,05$), depresyon ($r=-0,143$; $p<0,05$), olumsuz benlik ($r=-0,207$; $p<0,05$), somatizasyon ($r=-0,095$; $p<0,05$), alt boyutları ve KSE ($r=-0,153$; $p<0,05$), arasında negatif yönde anlamlı korelasyon görülmektedir. SKO ve hostilite arasında anlamlı bir korelasyon yoktur ($p>0,05$).

Anksiyete ile depresyon ($r=0,751$; $p<0,05$), olumsuz benlik ($r=0,780$; $p<0,05$), somatizasyon ($r=0,762$; $p<0,05$), hostilite ($r=0,658$; $p<0,05$) alt boyutları ve KSE ($r=0,924$; $p<0,05$), arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon görülmektedir.

Depresyon ile olumsuz benlik ($r=0,770$; $p<0,05$), somatizasyon ($r=0,625$; $p<0,05$), hostilite ($r=0,633$; $p<0,05$) alt boyutları ve KSE ($r=0,892$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon görülmektedir.

Olumsuz benlik ile somatizasyon ($r=0,631$; $p<0,05$), hostilite ($r=0,616$; $p<0,05$) alt boyutları ve KSE ($r=0,895$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon görülmektedir.

Somatizasyon ile hostilite ($r=0,584$; $p<0,05$) alt boyutu ve KSE ($r=0,819$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon görülmektedir. Aynı şekilde, hostilite alt boyutu ve KSE ($r=0,775$; $p<0,05$) arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon görülmektedir.

Tablo-20 Ölçeklerin Birbiriyle İlişkisine Dair Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

Ölçek	Değer	1	2	3	4	5	6	7
1. SMBO	r							
	p							
2. SKO	r	-0,036						
	p	0,465						
3. KSE	r	0,405**	0,153**					
	p	0,000	0,002					
4. Anksiyete KSE	r	0,367**	0,142**	0,924**				
	p	0,000	0,003	0,000				
5. Depresyon KSE	r	0,390**	0,143**	0,892**	0,751**			
	p	0,000	0,003	0,000	0,000			
6. Olumsuz Benlik KSE	r	0,350**	0,207**	0,895**	0,780**	0,770**		
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000		

7. Somatizasyon KSE	r	0,291**	0,095*	0,819**	0,762**	0,625**	0,631**	
	p	0,000	0,050	0,000	0,000	0,000	0,000	
8. Hostilite KSE	r	0,346**	-0,021	0,775**	0,658**	0,633**	0,616**	0,584**
	p	0,000	0,674	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

*p<0,05 **p<0,01

Basit Doğrusal (Lineer) Regresyon Modelleri

Tablo 21'de sosyal medya bozukluğu ölçeği puanlarının, kısa semptom envanteri, alt boyutları, sosyal karşılaştırma ölçeği puanları ve yaş değişkeniyle yordanmasına ilişkin doğrusal regresyon analizi bulguları verilmiştir.

Sosyal medya bozukluğunun yaşa göre yordanmasına ilişkin kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F(1, 420) = 0,442$; $p > 0,05$). Buna göre yaş sosyal medya bozukluğunu anlamlı şekilde yordamamaktadır ($p > 0,05$).

Sosyal medya bozukluğunun sosyal karşılaştırma ölçeğine göre yordanmasına ilişkin kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F(1, 420) = 0,535$; $p > 0,05$). Buna göre sosyal karşılaştırma, sosyal medya bozukluğunu anlamlı şekilde yordamamaktadır ($p > 0,05$).

Sosyal medya bozukluğunun kısa semptom envanterine göre yordanmasına ilişkin kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(1, 420) = 82,172$; $p < 0,05$). Model sosyal medya bozukluğunun %16,4 varyansını açıklamaktadır, $R^2 = ,164$. Analize göre, kısa semptom envanteri, sosyal medya bozukluğunu anlamlı derecede yordamaktadır ($\beta = 0,073$, $t(422) = 9,065$, $p < 0,05$, $CI = 0,057, 0,089$).

Sosyal medya bozukluğunun kısa semptom envanteri anksiyete alt boyutuna göre yordanmasına ilişkin kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(1, 420) = 65,260$; $p < 0,05$). Model sosyal medya bozukluğunun %13,4 varyansını açıklamaktadır, $R^2 = ,134$. Analize göre, kısa semptom envanteri anksiyete alt boyutu, sosyal medya bozukluğunu anlamlı derecede yordamaktadır ($\beta = 0,243$, $t(422) = 8,078$, $p < 0,05$, $CI = 0,184, 0,302$).

Sosyal medya bozukluğunun kısa semptom envanteri depresyon alt boyutuna göre yordanmasına ilişkin kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(1, 420) = 75,141$; $p < 0,05$). Model sosyal medya bozukluğunun %15,2 varyansını açıklamaktadır, $R^2 = ,152$. Analize göre, kısa semptom envanteri depresyon alt

boyutu, sosyal medya bozukluğunu anlamlı derecede yordamaktadır ($\beta = 0,259$, $t(422)=8,668$, $p<0,05$, $CI=0,200$, $0,318$).

Sosyal medya bozukluğunun kısa semptom envanteri olumsuz benlik alt boyutuna göre yordanmasına ilişkin kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(1, 420)= 58,527$; $p<0,05$). Model sosyal medya bozukluğunun %12,2 varyansını açıklamaktadır, $R^2=,122$. Analize göre, kısa semptom envanteri olumsuz benlik alt boyutu, sosyal medya bozukluğunu anlamlı derecede yordamaktadır ($\beta = 0,243$, $t(422)=7,650$, $p<0,05$, $CI=0,181$, $0,306$).

Sosyal medya bozukluğunun kısa semptom envanteri somatizasyon alt boyutuna göre yordanmasına ilişkin kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(1, 420)= 38,722$; $p<0,05$). Model sosyal medya bozukluğunun %8,4 varyansını açıklamaktadır, $R^2=0,084$. Analize göre, kısa semptom envanteri somatizasyon alt boyutu, sosyal medya bozukluğunu anlamlı derecede yordamaktadır ($\beta = 0,282$, $t(422)=6,223$, $p<0,05$, $CI=0,193$, $0,370$).

Sosyal medya bozukluğunun kısa semptom envanteri hostilite alt boyutuna göre yordanmasına ilişkin kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(1, 420)= 57,002$; $p<0,05$). Model sosyal medya bozukluğunun %12 varyansını açıklamaktadır, $R^2=0,12$. Analize göre, kısa semptom envanteri hostilite alt boyutu, sosyal medya bozukluğunu anlamlı derecede yordamaktadır ($\beta = 0,408$, $t(422)=7,550$, $p<0,05$, $CI=0,302$, $0,514$).

Tablo-21 Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeğinin İlgili Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal (Lineer) Regresyon Analizi Bulguları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	T	R^2	F
Sosyal Medya Bozukluğu	Yaş	-0,107	-0,665	0,032	0,442
	Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	-0,014	-0,732	0,034	0,535
	Kısa Semptom Envanteri	0,073	9,065**	0,164	82,172**
	Anksiyete KSE	0,243	8,078**	0,134	65,260**
	Depresyon KSE	0,259	8,668**	0,152	75,141**
	Olumsuz Benlik KSE	0,243	7,650**	0,122	58,527**
	Somatizasyon KSE	0,282	6,223**	0,084	38,722**
	Hostilite KSE	0,408	7,550**	0,120	57,002**

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmada geç ergen bireylerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri incelenmiş olup yaş ve cinsiyet değişkenleri ile ilişkileri araştırılmıştır. Bunlara ek olarak çalışmada geç ergen katılımcıların çeşitli demografik değişkenlere göre farklılıkları da incelenmektedir. Literatürde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeylerinin geç ergenler üzerinde incelendiği kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmamıza 2019-2020 yılında Muğla il merkezi ve Marmaris ilçesinde ikamet eden 18-24 yaş arasındaki bireyler dahil edilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 20,89'dur. Katılımcılar 202 kadın (%47,9) ve 220 erkek (%52,1) olmak üzere toplam 422 geç ergen bireyden oluşmaktadır. Araştırmada Sosyodemografik Bilgi Formu, SMBÖ, SKÖ, KSE ölçekleri kullanılarak örneklem grubumuzun betimleyici verilerine ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan geç ergenlerin tümü sosyal medya kullanmaktadır. Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sosyodemografik bulgulara göre, katılımcıların %98,6'sı bekar ve %92,9'unun eğitim durumu üniversite olan bireylerden oluşmaktadır. Bulgular bekar katılımcıların evli olanlara göre anlamlı düzeyde fazla olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi örneklem grubunun yalnızca 18-24 yaş aralığındaki bireyler ile sınırlı olmasıdır. Literatürde sosyal medya kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalarda örneklem grubunun üniversite öğrencilerinden seçildiği birçok araştırma bulunmaktadır.^{105 106} Araştırmaya dahil edilen katılımcıların %91'inin çalışmadığı ve %65,6'sının orta gelir düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Alan yazında bu bulgulara benzer olarak, Taylor ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada gelir düzeyi, yaşanılan yer, iş durumu gibi faktörlerin internet erişimini etkilediği belirtilmektedir.¹⁰⁷ Bu araştırmaya benzer şekilde araştırmamızda yaşanılan yer ile ilgili bulgular incelenmiş olup katılımcıların %42,9'u il, %37,9'u ilçe ve %19,2'si köyde geçirdiğini ve %89,8'inin yaşadıkları yerde internet bağlantısına sahip oldukları görülmektedir.

¹⁰⁵ Aylin Tutgun Ünal ve Levent Deniz, "Development of the Social Media Addiction Scale", *Online Academic Journal of Information Technology*, 2015, Cilt: 6(21), s. 51-70.

¹⁰⁶ Fatma Karasu, "Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2017, Cilt: 7(14), s. 374-388.

¹⁰⁷ Wallace J. Taylor vd., "Factors Affecting Home Internet Use in Central Queensland", *Informing Science*, 2003, s. 573- 588.

Günümüzde sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak, araştırmalarda bireyleri sosyal medya kullanımına iten ve sosyal medya kullanımı ile ilişkili olduğu düşünülen etkenler çalışmamızda olduğu gibi incelenmektedir.^{108 109} Johnssan ve Götestam, araştırmalarında gençler arasında internet ve sosyal medya kullanımının son yıllarda artış gösterdiğini belirtmektedir. Araştırmada geç ergen katılımcıların büyük bir kısmının (%77,3) sosyal medya sitelerini ağırlıklı olarak 4 yıldan fazla süredir kullandığı görülmektedir. Çalışmamızda katılımcıların günlük sosyal medya kullanım süreleri incelendiğinde %44,5'i sosyal medyayı günlük 1-3 saat, %37,7'si 4-6 saat, %10,4'ü 7 saat ve üstü, %7-3'ü ise 1 saatten az kullandığı görülmektedir. Bu bulgu, çalışmamıza dahil edilen katılımcıların en çok günlük kullanım sürelerinin 1-3 saat olduğunu göstermektedir. Literatürde ergenler ve üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmalarda sosyal medya kullanımında farklılıkların tespit edildiği birçok araştırma görülmektedir.^{110 111} We Are Social raporu Türkiye istatistikleri, 16-64 yaş aralığındaki kişilerin interneti mobil olarak günde ortalama 4 saat kullandığını göstermektedir. Veri sonuçlarına göre mobil internet kullanımı Dünya da günlük ortalama 3 saat 22 dakika olarak tespit edilmişken, Türkiye'de bu ortalamanın daha üstünde mobil internet kullanımı tespit edildiği görülmektedir.¹¹² Araştırmamızda katılımcıların %69,4'ünün sosyal medyayı sadece mobil cihazlar ile kullandığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte sosyal medyaya erişimin kolaylaşması ve sosyal medya platformlarının çeşitlenmesine bağlı olarak bireylerin birçok alanda sosyal medya kullanımına yönelmesine sebep olmaktadır. Çeşitli alanlara hizmet eden platformların bulunması bireylerin birden fazla sosyal ağı kullanmasına sebep olmaktadır. Buna bağlı olarak araştırmamızda da katılımcıların %40,3'ünün 4 farklı sosyal medya hesabının olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcılar en çok sırasıyla; Whatsapp (%97,6), Instagram (%95), Youtube (%87,7), Twitter (57,8), Facebook (%40) ve diğer (%20,9) sosyal medya hesaplarını kullanmaktadır. We Are Social 2020 Türkiye Sosyal Medya Kullanım İstatistikleri raporuna göre en çok

¹⁰⁸ Zeynep Türkel ve Bülent Dilmaç, "Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı, Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Arasındaki Yordayıcı İlişkiler", *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt:1(1) s. 57-70.

¹⁰⁹ Ahmet Kesici, "Üniversite Öğrencilerinde Dışadönüklük, Sosyal Ağları Kullanma Sıklığı ve Cinsiyetin Problemlili Sosyal Ağ Kullanımına Etkisinin İncelenmesi", *Studies in Psychology*, 2019, Cilt: 39(1), s. 23-44.

¹¹⁰ Ümit Demir, "Sosyal Medya Kullanımı Ve Aile İletişimi: Çanakkale'de Lise Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma", *Selçuk İletişim*, 2016, Cilt: 9(2), s. 27-50.

¹¹¹ Ercan Aktan, "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", *Erciyes İletişim Dergisi*, 2018, Cilt: 5(4), s. 405-421.

¹¹² We Are Social, "Türkiye sosyal medya kullanım istatistikleri", <https://wearesocial.com/digital-2020>, (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

kullanılan sosyal medya platformları sırasıyla Youtube, Instagram, Whatsapp, Facebook, Twitter olarak belirtilmiştir.¹¹³

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların %80,6'sı daha önce psikolojik destek almadığını belirtirken %62,3'ü ise psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğunluğunun (%89,6) ailesinde ruhsal bozukluk olmadığı görülmektedir. Güleç ve arkadaşları, yaptıkları araştırmada kişilerin psikiyatrik destek arayışında; stres düzeyi, yalnızlık algısı, psikolojik belirti gösterme düzeylerinin etkili olduğunu belirtmektedir.¹¹⁴ Geç ergenlerin ruhsal belirtileri ile ilişkili sosyodemografik değişkenlerinin çalışmadaki bulgular üzerinde rol oynadığı düşünülmektedir.

Araştırmada SMBO toplam puan (18,0), kadınlarda ortalama 18,52, erkeklerde ise ortalama 17,52 olarak bulunmuştur. Sosyal medya kullanımı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alan yazı incelendiğinde araştırmamızdan elde edilen bulguya benzer şekilde kadın ve erkek ergenler arasında internet kullanımı bakımından herhangi bir farklılık olmadığı birçok çalışmada gösterilmiştir.^{115 116} Elde edilen bulgunun anlamsız çıkması katılımcı sayımızın literatürdeki diğer çalışmalara kıyasla daha az olması ve her iki cinsiyetin dağılımlarının birbiri ile benzerlik göstermesinden kaynaklanmış olabilir. Bunlara ek olarak günümüzde internete erişimin kolay olması ve örneklem grubunun aktif sosyal medya kullanıcılarından oluşması bu sonuca ulaşmamızı sağlamış olabilir. Araştırmada katılımcıların SKÖ toplam puan ortalaması (79,80) incelendiğinde kadınların 79,69, erkeklerin ise 79,90 puan aldığı görülmektedir. Benlik algısı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmamızdan elde ettiğimiz bulguya benzer şekilde kadın ve erkek ergenler arasında benlik algısı bakımından farklılığın olmadığı birçok çalışmada belirtilmiştir.^{117 118 119} Bulgunun anlamsız çıkması katılımcıların medeni durumu, eğitim durumu, çalışma durumu gibi birçok özellik açısından birbirleri ile büyük oranda benzerlik göstermesi ile açıklanabilir. Araştırmada KSE toplam puan 65,41 bulunmuştur. KSE ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında ruhsal belirti

¹¹³ We Are Social, a.g.e. , (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

¹¹⁴ Gülcan Güleç ve Fırat Ay, "Bir Anadolu Şehrinde Psikiyatri Kliniğine Başvuran Hastaların Hastalık Açıklama Ve Çare Arama Davranışları", *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2011, Cilt: 14, s. 131-142.

¹¹⁵ Moshe Israelashvili vd., "Adolescents' over-use of the cyber world – internet addiction or identity exploration?", *Journal of Adolescence*, 2012, Cilt: 35, s. 417-424

¹¹⁶ Yusuf Haydar Ertekin vd., "İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinde internet bağımlılığı: Çanakkale örnekleme", *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, Cilt: 20(2), s. 72-76.

¹¹⁷ Kaveri Subrahmanyam and Gloria Lin, "Adolescents on the net: Internet use and well-being. *Adolescence*", *Adolescence*, 2007, Cilt: 42, s. 659- 677

¹¹⁸ Hasan Çiftçi, "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı", *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018, Cilt: 7(4), s. 417-434.

¹¹⁹ Mustafa Kahyaoğlu ve H. Coşkun Çelik, "Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanımına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre incelenmesi", *Education Sciences*, 2011, Cilt: 7(3), s. 869-876.

düzeylerinden sadece hostilete alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Hostilite düzeyi ortalaması kadınlarda 9,56, erkeklerde ise 11,03 olarak bulunmuştur. Erkeklerin hostilete düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazı incelendiğinde araştırmamızdan elde edilen bulguya benzer şekilde hostilete düzeyinin erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek olduğu birçok çalışmada gösterilmiştir.^{120 121} Yen ve arkadaşlarının internet bağımlılığının dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, depresyon, sosyal fobi ve hostilete arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında hostilete düzeyinin erkeklerde kadınlardan daha fazla görüldüğü belirtilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonucun literatür ile tutarlılık göstermesi toplumsal cinsiyet rolleri, yetiştirilme tarzı ve anne-baba tutumu gibi faktörlerin cinsiyetler arasındaki bu değişiklikte rolü olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak erkek bireylerin duygularını tanıma ve ifade etme konusunda yaşadıkları güçlükler, hostilete düzeyinin yüksek çıkmasına sebep olabilir.

Çalışma kapsamında katılımcıların yaşı ile sosyal medya kullanımı arasındaki ilişki incelenmiş ve yaş ile SMBÖ arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alan yazında araştırmadan elde edilen bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır.^{122 123} Araştırmadan elde edilen bulgunun anlamsız çıkması, günümüzde internete erişim ve erişim için araç olan teknolojinin kullanımının kolaylaşması ve her yaş aralığındaki bireylerin sosyal medyayı rahatlıkla kullanabilmesi ile açıklanabilir. Bunun yanında araştırmamızın örneklem grubunun yalnızca 18-24 yaş arasındaki bireyler ile sınırlı olması elde edilen bulguya ulaşmayı destekler niteliktedir. Araştırmada yaş ile benlik algısı arasındaki ilişki incelenmiş ve yaş ile SKÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulguya benzer olarak literatürde yaş ile benlik algısı arasında ilişkinin olmadığını belirten araştırmalar bulunmaktadır.^{124 125} Araştırmadan elde edilen bulgunun anlamsız çıkması örneklem grubunun yaş aralığının az olması ve katılımcıların eğitim durumu, medeni durumu vb. birçok özellik bakımından benzerlik göstermesi ile açıklanabilir. Araştırmada yaş ile ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde yaş ile KSE alt boyutlarından depresyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada yaş ilerledikçe depresyon düzeyinin azaldığı ya da yaş azaldıkça

¹²⁰ Güven Saföz vd., "Ergenlerin Psikolojik Belirtileri ve Genel Sağlık Ölümleri", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2009, Cilt: 30, s. 119-136.

¹²¹ Kaya, a.g.e. s. 182-184.

¹²² İsrailashyili vd., a.g.e., s. 417- 424.

¹²³ Çiftçi, a.g.e., s.417-434.

¹²⁴ Esra Ayeş Aslan ve İsmail Çelik, "Çocuk Gelişimi Bölümü Lisans-Önlisans Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019, Cilt: 4(2), s. 779- 791.

¹²⁵ Neslihan Sam vd., "Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Yeni Çevresel Paradigma Ve Benlik Saygısı Ölçeği İle İncelenmesi", *Akademik Bakış Dergisi*, 2010, Cilt:21, s. 1-16.

depresyon düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında bu sonuç ile benzerlik gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır. Steptoe ve arkadaşları, 17348 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada yaş ile depresyon arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir.¹²⁶ Softa ve Kaya tarafından 199 öğrenci ile yapılan çalışmada yaş ile depresyon arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.¹²⁷ Araştırmadan elde edilen bu bulgu, alınan eğitim, kazanılan baş etme ve kendini ifade etme becerileri, iş ve ilişkili sosyalleşme durumları depresyon ve somatizasyon bulgularının yaşla birlikte azalmasını açıklayabilir. Araştırmada yaş ile KSE alt boyutlarından somatizasyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaş ilerledikçe somatizasyon düzeyinin azaldığı ya da yaş azaldıkça somatizasyon düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya benzer olarak, Şirin tarafından 391 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada öğrencilerin yaşları arttıkça somatizasyon düzeylerinin azaldığı belirtilmektedir.¹²⁸ Literatürde bu bulgu ile benzerlik gösteren sonuçlar sınırlıdır. Alan yazında bulguya ters olarak, Yavuz ve arkadaşları tarafından 774 ergen birey ile yapılan çalışmada ergenlerin yaşları arttıkça, somatizasyon düzeylerinin de arttığı belirtilmektedir.¹²⁹ Ladwig ve arkadaşları, örneklem grubu 137 katılımcıdan oluşan çalışmalarında yaş ile birlikte somatizasyon düzeylerinin de arttığını belirtmiştir.¹³⁰ Araştırmadan elde edilen sonuç ile ilgili tutarsızlıkların görülmesi, yaş ilerledikçe bireylere yüklenen sorumlulukların değişkenlik göstermesi, gelecek kaygısı, mali açıdan yaşanan zorluklar ve kişilik özelliklerinde bireyler arası farklılıklar ile açıklanabilir.

Araştırmada sosyal medya kullanımı ile ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkiye ulaşmak için ölçekler birbiri ile kıyaslanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre SMBÖ toplam puanı SMBÖ ile KSE toplam puan ve alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada geç ergenlerde ruhsal belirti düzeyleri arttıkça sosyal medya kullanımının arttığı bulunmuştur. Literatürde bu bulguya benzer olarak, Ko ve arkadaşları tarafından yapılan derleme çalışmasında psikolojik belirtiler ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.¹³¹ Dalbudak ve Evren tarafından 319 üniversite

¹²⁶ Steptoe vd., "Depressive Symptoms, Socio-Economic Background, Sense of Control and Cultural Factor in University Students From 23 Countries", *Int J Behav Med.*, 2007, Cilt: 14(2), s. 97-107.

¹²⁷ Havva Kaçan Softa ve Sümeyra Kaya, "Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin depresyon düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesi", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2013, Cilt: 2(2), s. 214- 229.

¹²⁸ Turgay Şirin, "Üniversite Öğrencilerinin Dini Tutumları ile Ruh Sağlığı İlişkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2017, Cilt: 6(4), s. 65-88.

¹²⁹ Mesut Yavuz vd., "Ergenlerde somatizasyonun aleksitimi ve ruhsal sorunlarla ilişkisinin incelenmesi", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2019, Cilt: 20(3), s. 321-326.

¹³⁰ Karl Heinz Ladwig vd., "Identifying Somatization Disorder In A Population Based Health Examination Survey: Psychosocial Burden And Gender Differences", *Psychosomatics*, 2001, Cilt: 42(6), s. 511-518.

¹³¹ Ko vd., a.g.e. s. 1-8.

öğrencisi ile yapılan araştırmada internet bağımlılığı arttıkça, öğrencilerin psikolojik belirti düzeylerinin arttığı belirtilmiştir.¹³² Batıgün ve Kılıç tarafından 1198 üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada internet bağımlılığı arttıkça, psikolojik belirti düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir.¹³³ Araştırmadan elde edilen bu bulgunun literatür ile tutarlılık göstermesi katılımcıların psikolojik destek geçmişi, genetik yatkınlıkları, ergenlik dönemi gelişim özelliklerinin birbirleriyle benzerlik göstermesi ile açıklanabilir. Sosyal medyada geçirilen yoğun vakit kaybı ve buna bağlı olarak da sosyal izolasyonun görülmesi, sosyal medya aracılığı kısa sürede kurulan yüzeysel ilişkilerin, bireylerin ruh sağlıkları üzerinde olumsuz etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada sosyal medya kullanımı ile benlik algısı arasındaki ilişkiye ulaşmak için ölçekler birbiri ile kıyaslanmıştır. SMBÖ ve SKÖ arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulguya benzer şekilde, Harman ve arkadaşları, 187 ergen birey ile yaptıkları araştırmada sosyal medya kullanım sıklığı ile benlik saygısı arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır.¹³⁴ Literatürde elde ettiğimiz sonuç ile tutarsızlık gösteren araştırmalara da rastlanmıştır. Hawi ve arkadaşları, 364 üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada sosyal medya bağımlılığı arttıkça, benlik saygısının azaldığı bulgusuna ulaşmıştır.¹³⁵ Malo Cerrato ve arkadaşları tarafından, 1102 ergen birey ile yapılan araştırmada ergenlerin sosyal medya kullanımları arttıkça, benlik saygılarının azaldığı tespit edilmiştir.¹³⁶ Literatürde birçok araştırmada, sosyal medya kullanımı arttıkça benlik algısının azaldığı ya da sosyal medya kullanımı azaldıkça benlik algısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgunun literatür ile tutarsızlık göstermesi, bireylerin sosyal çevreleri ile uyumlarındaki farklılıklar, bireylerin kendileriyle ilgili olumsuz duygu ve düşüncelerini sanal dünyaya yönelerek gidermeye çalışması ve sosyal medyaya kendilerini ideal benlik profilleri biçiminde sunmaları ve benlik saygılarını bu şekilde arttırmaları ile açıklanabilir.

Araştırmada benlik algısı ile ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkiye ulaşmak için ölçekler birbiri ile kıyaslanmıştır. SKÖ ile KSE toplam puan ve anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Benlik algısı arttıkça, psikolojik belirti düzeyi

¹³² Dalbudak, a.g.e., s. 497-503.

¹³³ Ayşegül Durak Batıgün ve Nevin Kılıç, "İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler Ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler", *Türk Psikoloji Dergisi*, 2011, Cilt: 26(67), s. 1-10.

¹³⁴ Jeffrey P. Harman, "Liar, Liar: Internet Faking but Not Frequency of Use Affects Social Skills, Self-Esteem, Social Anxiety, and Aggression", *CyberPsychology & Behavior*, 2005, Cilt: 8(1), s. 1-6.

¹³⁵ Nazir S. Hawi and Maya Samaha, "The Relations Among Social Media Addiction, Self-Esteem, And Life Satisfaction In University Students", *Social Science Computer Review*, 2017, Cilt: 35(5), s. 576-586.

¹³⁶ Malo-Cerrato vd., a.g.e., s. 101-109.

toplam puan ve anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon alt boyutları azalmaktadır. Alan yazında araştırmadan elde edilen bu bulgular ile benzerlik gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Ünsal Barlas ve arkadaşları, üniversite sınavına hazırlanan 161 öğrenci ile yapılan araştırmada kendilik algısı ve psikolojik belirti düzeyleri toplam puan, anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon alt boyutları arasında negatif bir ilişki bulmuştur.¹³⁷ Uğurlu ve Akın tarafından 369 üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada benlik algısı düzeyleri arttıkça, ruhsal belirti gösterme durumlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.¹³⁸ Araştırmadan elde edilen bu bulgunun literatür ile tutarlılık göstermesi, olumlu benlik bilincine sahip bireylerin problemlerle başa çıkma becerileri, iletişim becerilerine bağlı olarak kurdukları sosyal ilişkiler, yaş aralığına bağlı olarak benzerlik gösteren yaşam koşulları ile açıklanabilir.

Araştırmada ruhsal belirti düzeyleri boyutlarının sosyal medya bozukluğunu anlamlı derecede yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu literatür ile benzerlik göstermektedir. Bilgin tarafından, 583 ergen birey ile yapılan araştırmada psikolojik bozuklukların sosyal medya bağımlılığını anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹³⁹ Ko ve arkadaşları tarafından yapılan derleme çalışmasında depresyon ve hostilitenin internet bağımlılığını yordadığı belirtilmiştir.¹⁴⁰ Ko ve arkadaşları tarafından 2293 ergen birey ile yapılan bir başka araştırmada depresyon ve hostilitenin benzer şekilde internet bağımlılığını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁴¹ Araştırmadan elde ettiğimiz bulgu ile tutarlılık gösteren literatür araştırmalarında, ruhsal belirti düzeyleri sosyal medya bozukluğu için bir neden mi yoksa sonuç mu tam olarak belirtilmemiştir. Ancak her iki durumunda mümkün olabileceği, ruhsal belirtiler ile sosyal medya bozukluğunun birbirleri ile bağlantılı olduğunu belirten araştırmalarda görülmektedir.

¹³⁷ Gül Ünsal Barlas vd., "The Relationship between Self-Perception and Psychiatric Symptoms in a Group of Students Preparing for the University Entrance Examination", *J Psy Nurs*, 2010, Cilt: 1(1), s. 18-24.

¹³⁸ Nezihe Uğurlu ve Hatice Akın, "Muğla Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Beden-Benlik Algısı ve Psikolojik Sıkıntı Belirtileri İle İlişkisi", *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2008, Cilt: 11(4), s. 38-47.

¹³⁹ Mehmet Bilgin, "Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik bozukluklar arasındaki ilişki", *The Journal of International Scientific Researches*, Cilt: 3(3), s. 237-247.

¹⁴⁰ Ko vd., a.g.e., s. 1-8.

¹⁴¹ Ko Chih Hung vd., "Predictive Values Of Psychiatric Symptoms For Internet Addiction In Adolescents", *Arch Pediatr Adolesc Med*, 2009, Cilt: 163(10), s. 937-943.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada geç ergenlerde sosyal medya kullanımı, benlik algısı ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1. Geç ergenlerde erkeklerin hostilite düzeyi kadınlardan yüksektir.
2. Geç ergenlerde yaş arttıkça depresyon ve somatizasyon düzeyi azalmaktadır.
3. Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı arttıkça ruhsal belirti düzeyleri artmaktadır.
4. Geç ergenlerde sosyal medya kullanımı ile benlik algısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
5. Geç ergenlerde benlik algısı arttıkça ruhsal belirti düzeyleri toplam puan ve anksiyete, depresyon, olumsuz benlik ve somatizasyon düzeyi azalmaktadır.
6. Geç ergenlerde ruhsal belirti düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.
7. Geç ergenlerde ruhsal belirti düzeyleri sosyal medya bozukluğunu yordamaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara ilişkin öneriler:

1. Araştırmanın örneklemini Muğla merkezi ve Marmaris ilçesinde ikamet eden 422 geç ergen bireyle sınırlı olduğu için sonuçları topluma genellenemez. Çalışma farklı şehirlerde ve daha fazla katılımcıya uygulanırsa elde edilen bulguların genellenebilirliği artırılabilir.
2. Geç ergenlerin sosyal medya kullanım düzeylerinin ruhsal belirtiler ile ilişkisi göz önünde bulundurularak alanında uzman kişiler tarafından sosyal medya kullanımı ve ruhsal belirtilerin konu edildiği seminerler, bireysel ya da grup çalışmaları, koruyucu ruh sağlığı uygulamaları yapılarak bireyler olumsuz sonuçlardan korunabilir.
3. Geç ergenlerin ruhsal belirti düzeyleri ile benlik algısı arasındaki ilişki dikkate alınarak geç ergenlerin iyi yönlerini keşfedebilecekleri ya da olumlu yönlerinin üzerine gidebilecekleri bir takım etkinlikler yapılabilir. Böylece bireylerin benlik algıları düzeyleri artırılabilir.
4. İnternetin sağlıklı ve yararlı kullanılabilmesi adına eğitim programları düzenlenerek geç ergenlerin bilinçli bir şekilde sosyal medya kullanmaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALTINTAŞ Ersin, Kuramdan Uygulamaya Özgüven, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2015.

ARSLAN Ahmet, Sosyal Medya Araştırmaları 2, Çizgi Kitabevi, Konya, 2015.

AYDIN Betül, Çocuk ve Ergen Psikolojisi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2013.

BOSTANCI Mustafa, Sosyal Medya ve Siyaset, Palet Yayınları, Konya, 2015.

CÜCELOĞLU Doğan, İnsan ve Davranışı, Remzi Yayınevi, İstanbul, 2018.

IŞIK Erdal ve IŞIK TANER Yasemin, Çocuk, Ergen ve Erişkinlerde Anksiyete Bozuklukları, Asimetrik Paralel Kitabevi, İstanbul, 2006.

KAHRAMAN Murat, Sosyal Medya 101 2.0, Mediacat Kitapları, İstanbul, 2013.

KARA Tolga ve ÖZGEN Ebru, Sosyal Medya Akademi, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2012.

KARABEKİROĞLU Koray, Ergenin Ruhsal Gelişimi, Say Yayınları, İstanbul, 2014.

KÖKNEL Özcan, Ruhsal Çöküntü, Depresyon, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2005.

LISTER Martin, DOVEY Jon, GIDDINGS Seth, GRANT Ian and KELLY Kieran, New Media: A Critical Introduction, New York, 2009.

NEWMAN M. Barbara and NEWMAN R. Philip, Development Through Life, A Psychosocial Approach, Wadsworth Cengage Learning, Learning, United States of America, 2017.

ÖNER Necla, Pier-Harris' İn Çocuklarda Öz Kavramı Ölçeği El Kitabı, Türk Psikologlar Derneği, Ankara, 2005.

ÖZTÜRK M. Orhan ve ULUŞAHİN Aylin, Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara, 2008.

STEINBERG Laurence, Ergenlik, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007.

TAMAR Müge, Gençlikte Değişim ve Süreklilik, Çelikkol Yayıncılık, İzmir, 2005.

TOPRAK Ali, BİNARK Mutlu, YILDIRIM Ayşenur, AYĞÜL Eser, BÖREKÇİ Sanem ve ÇOMU Tuğrul, Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: Görüyorum Öyleyse Varım!, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2009.

YING Hui, Youtube: Gerçek Öyküsü, Pegasus Yayınları, İstanbul, 2007.

YÖRÜKOĞLU Atalay, Gençlik Çağı, Özgür Yayınları, İstanbul, 2007.

MAKALELER

AKTAN Ercan, Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Erciyes İletişim Dergisi, 2018.

AKVARDAR Yıldız, Alkol ile İlişkili Bozuklukların Epidemiyolojisi, Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi, 2005.

ARICA Seçil Günher, ARICA Vefik, ARI Mustafa ve ÖZER Cahit, Adolesanda Yeme Bozuklukları, Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi, 2011.

ARKAN Burcu ve ÜSTÜN Besti, Davranım Bozukluğu Olan Çocuklara Psikiyatrik Yaklaşımda Anne-Baba Eğitim Programları: İki Örnek Bağlamında Bir Değerlendirme, Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar, 2009.

ASLAN AYEŞ Esra ve ÇELİK İsmail, Çocuk Gelişimi Bölümü Lisans- Önlisans Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2019.

BATIGÜN DURAK Ayşegül ve KILIÇ Nevin, İnternet Bağımlılığı İle Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler Ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler, Türk Psikoloji Dergisi, 2011.

BATIGÜN DURAK Ayşegül ve ŞAHİN Nesrin Hisli, Öfke, Dürtüsellik ve Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlik Gençlik İntiharlarının Habercisi Olabilir mi?, Türk Psikoloji Dergisi, 2003.

BEARD W. Keith, Internet Addiction: A Review of Current Assessment Techniques and Potential Assessment Questions, CyberPsychology & Behavior, 2005.

BEESDO Katja, KNAPPE Susanne and PINE S. Daniel, Anxiety and Anxiety Disorders in Children and Adolescents: Developmental Issues and Implications for DSM-V, Psychiatr Clin North Am, 2011.

BİLGİN Mehmet, Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik bozukluklar arasındaki ilişki, The Journal of International Scientific Researches, 2018.

BOUMA M. C. Esther, ORMEL Johan, VERHULST C. Frank and OLDEHINKEL J. Albertine, Stressful Life Events and Depressive Problems in Early Adolescent Boys and Girls: The Influence of Parental Depression, Temperament and Family Environment, Journal of Affective Disorders, 2008.

CAPLAN Scott, Relations Among Loneliness, Social Anxiety and Problematic Internet Use, CyberPsychology & Behavior, 2007.

CERVONE Daniel and PERVIN A. Lawrence, Personality: Theory and Research, Twelfth Edition United States of America, 2008.

CEYHAN Aykut ve CEYHAN Esra, Loneliness, Depression, And Computer Self-Efficacy As Predictors Of Problematic İnternet Use, CyberPsychology & Behavior, 2008.

ÇAĞLAK Uğur, Whatsapp, Whatsapp Grupları Ve Kullanım Alışkanlıkları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Journal of International Social Research, 2019.

ÇAM M. Olcay, ENGİN Esra ve UĞURYOL Merve, Üniversite öğrencilerinde benlik gelişimi ve güven duygusu, Journal of International Social Research, 2017.

ÇİFTÇİ Hasan, Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2018.

DALBUDAK Ercan ve EVREN Cüneyt, The Relationship of İnternet Addiction Severity with Attention Deficit Hyperactivity Disorder Symptoms in Turkish University Students; İmpact of Personality Traits, Depression and Anxiety, Comprehensive Psychiatry, 2014.

DAVIS Richard, A Cognitive-Behavioral Model of Pathological İnternet Use, Computers in human behavior, 2001.

DEMİR Ümit, Sosyal Medya Kullanımı Ve Aile İletişimi: Çanakkale’de Lise Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, Selçuk İletişim, 2016.

DERMAN Orhan, Ergenlerde Psikososyal Gelişim, Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi, 2008.

DERMAN TANER Meral ve BAŞAL Handan Asude, Okul Öncesi Çocuklarda Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerin Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2013.

DEROGATİS R. Leonard, The Brief Symptom Inventory-BSI administration, scoring and procedures manual-II, Clinical Psychometric Research Inc, 1992.

DOĞAN Murat, Depresyonda Bilişsel Terapi Yaklaşımı: Temel Boyutlar ve Açıklamalar, Sosyal Bilimler Dergisi, 2001.

ECHEBURÚA_Enrique and DE CORRAL Paz, Addiction to New Technologies and to Online Social Networking İn Young People: A New Challenge, Adicciones, 2009.

ELLISON B. Nicole, STEINFİELD Charles and LAMPE Cliff, The Benefits of Facebook “Friends:” Social Capital and College Students’ Use of Online Social Network Sites”, Journal of Computer-Mediated Communication, 2007.

ERTEKİN Yusuf Haydar, ERTEKİN Hülya, ULUDAĞ Ayşegül ve TEKİN Murat, İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinde internet bağımlılığı: Çanakkale örneklemini”, Türk Aile Hekimliği Dergisi, 2016.

ESKİN Mehmet, İntiharda Bilişsel Davranışçı Sağaltım Yaklaşımları, Kriz Dergisi, 2007.

GÜLEÇ Gülcan ve AY Fırat, Bir Anadolu Şehrinde Psikiyatri Kliniğine Başvuran Hastaların Hastalık Açıklama Ve Çare Arama Davranışları, Klinik Psikiyatri Dergisi, 2011.

GÜVEN SAFÖZ İlkay ve GÜÇRAY Songül, Ergenlerin Psikolojik Belirtileri ve Genel Sağlık Örüntüleri, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2009.

HARMAN P. Jeffrey, Liar, Liar: Internet Faking but Not Frequency of Use Affects Social Skills, Self-Esteem, Social Anxiety, and Aggression, . CyberPsychology & Behavior, 2005.

HAWİ S. Nazir and SAMAHA Maya, The relations among social media addiction, self-esteem, and life satisfaction in university students, Social Science Computer Review, 2017.

HAZAR Murat, Sosyal Medya Bağımlılığı- Bir Alan Çalışması, İletişim kuram ve Araştırma Dergisi, 2011.

ISRAELASHVILI Moshe, KIM Taejin and BUKOBZA Gabriel, Adolescents' over-use of the cyber world – internet addiction or identit exploration?, Journal of Adolescence, 2012.

JOHANSSON Agneta and GÖTESTAM Gunnar, Internet addiction: Characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12-18 years), Scandinavian Journal of Psychology, 2004.

KAÇAN SOFTA Havva ve KAYA Sümeyra, Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin depresyon düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesi, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2013.

KAHRAMAN Murat ve ÖNDER Murat, Yurttaş Gazeteciliğinin Ana Akım Medyaya Etkisi: Whatsapp İhbar Hatları Örneği", Erciyes İletişim Dergisi, 2017.

KAHYAOĞLU Mustafa ve ÇELİK H. Coşkun, Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanımına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre incelenmesi, 5 th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 2011.

KAPLAN Andreas and HAENLEIN Micheal, Users of The World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media", Business Horizons, 2010.

KARASU Fatma, Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2017.

KAYA Zöhre, İKİZ Fatma Ebru ve ASICI Esra, Fen Lisesi Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı İle Psikolojik Semptomları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 2015.

KESİCİ Ahmet, Üniversite Öğrencilerinde Dışadönüklük, Sosyal Ağları Kullanma Sıklığı ve Cinsiyetin Problemlili Sosyal Ağ Kullanımına Etkisinin İncelenmesi, *Studies in Psychology*, 2019.

KESSLER C. Ronald, AMMINGER G. Paul, AGULIAR- GAXIOLA Sergio, ALONSO Jordi, LEE Sing and USTUN T. Bedirhan, Age Of Onset Of Mental Disorders: A Review Of Recent Literature, *Curr Opin Psychiatry*, 2007.

KIETZMANN H. Jan, HERMKENS Kristoper, MCCARTHY P. Ian and SILVESTRE S. Bruno, Social Media? Get Serious! Understanding The Functional Building Blocks Of Social Media, *Business Horizons*, 2011.

KIRIK Ali Murat, ARSLAN Ahmet, ÇETİNKAYA Ahmet ve GÜL Mehmet, A Quantitative Research on The Level of Social Media Addiction Among Young People in Turkey, *International Journal of Science Culture and Sport Intjcs*, 2015.

KO Chih Hung, YEN Ju Yu, CHEN Cheng Sheng, YEH Yi Chun and YEN Cheng Fang, Predictive Values Of Psychiatric Symptoms For Internet Addiction In Adolescents, *Arch Pediatr Adolesc Med*, 2009.

KO Chih-Hung, YEN Ju Yu, YEN Cheng Fang and CHEN Chiou Shiang, The Association Between Internet Addiction and Psychiatric Disorder: A Review of the Literature, *Journal of Nervous & Mental Disease*, 2012.

KÜÇÜK Sibel ve BAYAT Meral, Ortaöğretim Öğrencilerinin Ruhsal Durumlarının Değerlendirilmesi, *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2012.

KWAK Haewoon, LEE Changhyum, PARK Hosung and MOON Sue, What is Twitter a Social Network or a News Media?, *International World Wide Web Conference Committee*, 2010.

LADWIG Karl Heinz, MARTEN MITTAG Birgitt, ERAZO Natalia and GÜNDEL Harald, Identifying Somatization Disorder In A Population Based Health Examination Survey: Psychosocial Burden And Gender Differences, *Psychosomatics*, 2001.

LEUNG Louis, Net-Generation Attributes and Seductive Properties of the Internet as Predictors of Online Activities and Internet Addiction", *Cyberpsychology & Behavior*, 2004.

LIN Liu Yi, SIDANI E. Jaime, SHENSA Ariel, RADOVIC Ana, MILLER Elizabeth, COLDITZ B. Jason, HOFFMAN L. Bethn, GILES M. Leila and PRIMACK A. Brian, Association between Social Media Use and Depression among U.S. Young Adults, *Depress Anxiety*, 2016.

MALO CERRATO Sara, MARTÍN PERPIÑÁ Mercedes and VIÑAS-POCH Ferran, Excessive Use Of Social Networks: Psychosocial Profile Of Spanish Adolescents, *Comunicar*, 2018.

MANGOLD W. Glynn and FAULDS J. David, Social Media: The New Hybrid Element Of The Promotion Mix, Business Horizons, 2009.

MCLNTYRE Erica, WIENER K. K. Karl and SALIBA J. Anthony, Compulsive Internet Use And Relations Between Social Connectedness, And Introversion, Computers in Human Behavior, 2015.

ONAT Ferah ve AŞMAN ALİKILIÇ Özlem, Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamı Olarak Değerlendirilmesi, Journal of Yaşar University, 2008.

ÖZENLİ Yarkin, YOLDAŞCAN Elçin, TOPAL Kenan ve ÖZÇÜRÜMEZ Gamze, Türkiye’de Bir Eğitim Fakültesinde Somatizasyon Bozukluğu Yaygınlığı Ve İlişkili Risk Etkenlerinin Araştırılması, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2009.

PATCHIN W. Justin and HINDUJA Sameer, Bullies Move Beyond The Schoolyard: A Preliminary Look at Cyberbullying, Youth Violence and Juvenile Justice, 2006.

PRITTS D. Sarah and SUSMAN Jeffrey, Diagnosis of Eating Disorders in Primary Care, American Family Physician, 2003.

SABUNCUOĞLU Ayda ve GÖKER Gülay, Sosyal Medyada Görsel Paylaşımdan Reklamcılığa: Instagram Reklamlarının Genç Kullanıcılar Üzerine Etkisine Dair Bir Araştırma”, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, Sayı 15, 2016.

SAM Neslihan, SAM Rıza ve ÖNGEN Burcu, Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Yeni Çevresel Paradigma Ve Benlik Saygısı Ölçeği İle İncelenmesi”, Akademik Bakış Dergisi, 2010.

SAVCI Mustafa ve AYSAN Ferda, Teknolojik Bağımlılıklar ve Sosyal Bağlılık: İnternet Bağımlılığı, Sosyal Medya Bağımlılığı, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Akıllı Telefon Bağımlılığının Sosyal Bağlılığı Yordayıcı Etkisi, Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 2017.

SAVCI Mustafa, ERCENGİZ Mustafa ve AYSAN Ferda, *Ergenlerde Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması*, Nöropsikiyatri Arşivi, 2018.

SHEN Cai-Xia, LIU Ru-De and WANG Dan, Why Are Children Attracted To The Internet? The Role Of Need Satisfaction Perceived Online And Perceived in Daily Real Life, Computers in Human Behavior, 2013.

SMITH K. Peter, MAHDAVI Jess and TIPPETT Neil, Cyberbullying: Its Nature And Impact İn Secondary School Pupils, Journal of Child Psychology and Psychiatry, 2008.

SONER Oya, Aile Uyumu, Öğrenci Öz güveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki”, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2000.

STEPTOE Andrew, ARDLE Jane, TSUDA Akira and TANAKA Yoshiyuki, Depressive Symptoms, Socio-Economic Background, Sense of Control, and Cultural Factors in University Students From 23 Countries, International Journal of Behavioral Medicine, 2007.

SUBRAHMANYAM Kaveri and LIN Gloria, Adolescents On The Net: Internet Use And Well-Being, Adolescence, 2007.

SUBRAHMANYAM Kaveri and SHAMEL David, Connecting Online Behavior To Adolescent Development: A Theoretical Framework, Digital Youth, 2011.

ŞAHİN Nesrin Hisli ve DURAK Ayşegül, Kısa Semptom Envanteri (Bries Symptom Inventory-BSI): Türk Gençleri İçin Uyarlanması", Türk Psikoloji Dergisi, 1994.

ŞAHİN Nesrin Hisli, DURAK BATIGÜN Ayşegül ve ŞAHİN Nail, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği: Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1993.

ŞİRELI Özlem, ESENKAYA Zeynep, YAYLALI Hülya, UĞUR Çağatay, SADAY DUMAN Nagihan, GÜL Betül, GÜNAY Merve, KILIÇ Hilal Tuğba, GÜRKAN C. Kağan ve GÜNAY KILIÇ Birim, Suça Karışmış Ergenlerin Psikiyatrik Değerlendirilmesi: Olgü Serisi, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 2014.

ŞİRİN Turgay, Üniversite Öğrencilerinin Dini Tutumları İle Ruh Sağlığı İlişkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2017.

TARHAN Ahmet, Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Medya Uygulamalarına Halkla İlişkiler Modellerinden Bakmak", Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi, 2012.

TAŞ İbrahim, Ergenlerde İnternet Bağımlılığı Ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2018.

TAYLOR J. Wallace, ZHU X. Grant, DEKKERS John and MARSHALL, Stewart, Factors Affecting Home Internet Use in Central Queensland, Informing Science, 2003.

TEKTAŞ Necla, Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma, Tarih Okulu Dergisi, 2014.

THAPAR Anita, Depression in Adolescence, Lancet, 2012.

TSAİ Chin-Chung and LIN S. J. Sunny, Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study", CyberPsychology & Behavior, 2003.

TUTGUN ÜNAL Aylin ve DENİZ Levent, Development of the Social Media Addiction Scale, Online Academic Journal of Information Technology, 2015.

TÜRKEL Zeynep ve DİLMAÇ Bülent, Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı, Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Arasındaki Yordayıcı İlişkiler, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi, 2019.

UĞURLU Nezihe ve AKIN Hatice, Muğla Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Beden-Benlik Algısı ve Psikolojik Sıkıntı Belirtileri İle İlişkisi, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2008.

ÜNSAL BARLAS Gül, KARACA Semra, ONAN Nevin ve ISİL Özlem Üniversite Sınavına Hazırlanan Bir Grup Öğrencinin Kendilik Algıları ve Ruhsal Belirtileri Arasındaki İlişki, Journal of Psychiatric Nursing, 2010.

VALKENBURG M. Patti, PETER Jochen And SCHOUTEN P. Alexander, Friend Networking Sites and Their Relationship to Adolescents' Well-Being And Social Self-Esteem, Cyberpsychology & Behavior, 2006.

VAN DEN EIJNDEN Regina, LEMMENS S. Jeroen and VALKENBURG M. Patti, The Social Media Disorder Scale: Validity and Psychometric Properties, Computers Human Behavior, 2016.

VERHAAK F. Peter, MEIJER A. Susan and ADRIAAN P. Visser, WOLTERS Gerrit, Persistent Presentation Of Medically Unexplained Symptoms In General Practice, Family Practice, 2006.

VURAL AKINCI Z. Beril ve BAT Mikail, Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, Journal of Yaşar University, 2010.

VURAL Mutlu ve BAŞAR Emrullah, Psikolojik Faktörlerin Koroner Kalp Hastalığına Etkisi: Olumsuz Psikolojik Faktörlere Müdahale Edilmeli Mi?, Anadolu Kardiyoloji Dergisi, 2006.

WANG Jin Liang, JACKSON A. Linda, ZHANG Da Jun and SU Zhi Qiang, The Relationships Among Big Five Personality Factors, Self-Esteem, Narcissism, And Sensation-Seeking To Chinese University Students' Uses Of Social Networking Sites (SNSs), Computers in Human Behavior, 2012.

WEINSTEIN Aviv, Computer and Video Game Addiction—A Comparison between Game Users and Non-Game Users, The American Journal of Drug and Alcohol Abuse, 2010.

WOODS Heather Cleland and SCOTT Holly, #Sleepyteens: Social Media Use In Adolescence Is Associated With Poor Sleep Quality, Anxiety, Depression And Low Self-Esteem, Journal of Adolescence, 2016.

YAO Z. Mike, and ZHONG Zhi Jin, Loneliness, Social Contacts And Internet Addiction: A Cross-Lagged Panel Study, Computers in Human Behavior, 2014.

YAVUZ Mesut, ERDUR Burcu, IŞIK Merve, BOĞDAY Hayat, İNCE Hazal Ezgi, KÖK Özlem ve ÖNAL SÖNMEZ Arzu, Ergenlerde somatizasyonun aleksitimi ve ruhsal sorunlarla ilişkisinin incelenmesi”, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2019.

YELLOWLEES M. Peter and MARKS Shayna, Problematic Internet Use Or Internet Addiction?, Computers in Human Behavior, 2007.

YEN Ju Yu, KO Chih Hung, YEN Chenng Fang, WU Hsiu Yueh and YANG Ming Jen, The Comorbid Psychiatric Symptoms of Internet Addiction: Attention Deficit and Hyperactivity Disorder (ADHD), Depression, Social Phobia, And Hostility, Journal of Adolescent Health, 2007.

YOUNG S. Kimberly, Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences, American Behavioral Scientist, 2004.

İNTERNET KAYNAKLARI

We Are Social, Türkiye Sosyal Medya Kullanım İstatistikleri, <https://wearesocial.com/digital-2020>, (Erişim Tarihi: 15.03.2020).

EKLER

EK-A

Sosyodemografik Bilgi Formu

Adı Soyad		
Cinsiyetiniz	☐ Kadın	☐ Erkek
Yaşınız		
Medeni Durumunuz	☐ Evli	☐ Bekar
Eğitim Durumunuz	☐ İlkokul ☐ Lise	☐ Ortaokul ☐ Üniversite
Çalışma Durumunuz	☐ Çalışıyor	☐ Çalışmıyor
Gelir Düzeyiniz	☐ Düşük ☐ Yüksek	☐ Orta
Yaşamınızın çoğunu nerde geçirdiniz?	☐ Köy ☐ İlçe	☐ İl
Sosyal Medya Kullanıyor Musunuz?	☐ Evet	☐ Hayır
Bir Günde Ortalama Sosyal medya kullanma sıklığınız nedir?	☐ 1 saatten az ☐ 4-6 saat	☐ 1-3 saat ☐ 7 saat ve üstü
Sosyal medya uygulamalarına hangi cihaz türlerinden erişiyorsunuz?	☐ Sadece Masaüstü Bilgisayar ☐ Sadece Mobil Cihazlar (laptop, tablet, akıllı telefon) ☐ Her ikisinde	
Hangi sosyal medya hesaplarını kullanıyorsunuz?	☐ Facebook ☐ Instagram ☐ Whatsapp	☐ Twitter ☐ Youtube ☐ Diğer
Ne kadar süredir sosyal medya sitelerini kullanıyorsunuz?	☐ 1 yıldan az ☐ 3-4 yıl	☐ 1-2 yıl ☐ 4 yıldan fazla
Yaşanılan yerde (ev-yurt) internet bağlantısı var mı?	☐ Var	☐ Yok
Daha önce psikolojik/ psikiyatrik destek aldınız mı?	☐ Evet	☐ Hayır
Şuan psikolojik ya da psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyuyor musunuz?	☐ Evet	☐ Hayır
Ailenizde ruhsal hastalığı olan var mı?	☐ Evet	☐ Hayır

Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği (SMBÖ)

AÇIKLAMA: Aşağıdaki ifadelerde belirtilen durumları son bir yıl içerisinde ne sıklıkta yaşadığınızı belirtiniz. Lütfen her ifade için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir ifadeyi boş bırakmamaya özen gösteriniz.

1- Hiçbir zaman 2- Nadiren 3- Bazen 4- Sıklıkla 5- Her zaman

1. Sosyal medyayı kullanacağın anı düşünmekten başka bir şey düşünmediğin oldu mu?	1	2	3	4	5
2. Sosyal medyada daha fazla zaman geçirme isteğini doyuramadığın oldu mu?	1	2	3	4	5
3. Sosyal medya kullanamadığında kendini kötü hissettin mi?	1	2	3	4	5
4. Sosyal medyayı daha az kullanma girişimlerin başarısızlıkla sonuçlandı mı?	1	2	3	4	5
5. Sosyal medya kullanma isteğinden dolayı aktivitelerini (hobiler, sportif aktiviteler gibi) ihmal ettin mi?	1	2	3	4	5
6. Sosyal medya kullanman başkaları ile tartışmana neden oldu mu?	1	2	3	4	5
7. Anne- baban ve arkadaşlarına sosyal medyada harcadığın süre hakkında yalan söyledin mi?	1	2	3	4	5
8. Olumsuz duygulardan kaçmak için sosyal medyayı kullandın mı?	1	2	3	4	5
9. Sosyal medya kullanman kardeşlerin veya anne-babanla ciddi tartışmalar yaşamana neden oldu mu?	1	2	3	4	5

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ)

Sizin de bildiğiniz gibi, hepimiz zaman zaman kendimizi diğer insanlarla karşılaştırır ve bazı değerlendirmeler yaparız. Bu değerlendirmeler sonucunda kendimizle ilgili bazı fikirler ediniriz. Sizin de kendinizle ilişkili bazı kişisel görüşleriniz mutlaka vardır. Lütfen, aşağıdaki sıfatların her birinde sizi en iyi yansıtan sayıyı bularak üzerine (X) işareti koyunuz.

Yetersiz	1	2	3	4	5	6	Yeterli/üstün
Beceriksiz	1	2	3	4	5	6	Becerikli
Başarısız	1	2	3	4	5	6	Başarılı
Sevilmeyen biri	1	2	3	4	5	6	Sevilen biri
İçe dönük	1	2	3	4	5	6	Dışa dönük
Yalnız	1	2	3	4	5	6	Yalnız değil
Dışta bırakılmış	1	2	3	4	5	6	Kabul edilmiş
Sabırsız	1	2	3	4	5	6	Sabırlı
Hoşgörüsüz	1	2	3	4	5	6	Hoşgörülü
Söyleneni yapan	1	2	3	4	5	6	İnsiyatif sahibi
Korkak	1	2	3	4	5	6	Cesur
Kendine güvensiz	1	2	3	4	5	6	Kendine güvenli
Çekingen	1	2	3	4	5	6	Atılgan
Dağınık	1	2	3	4	5	6	Düzenli
Pasif	1	2	3	4	5	6	Aktif
Kararsız	1	2	3	4	5	6	Kararlı
Antipatik	1	2	3	4	5	6	Sempatik
Boyun eğici	1	2	3	4	5	6	Hakkını arayıcı

Kısa Semptom Envanteri (KSÖ)

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtiler ve yakınmalar bir liste şeklinde verilmiştir. Her maddeyi dikkatlice okuduktan sonra o belirtilerin sizde **bugün dahil son bir haftadır ne kadar var olduğunu** yandaki bölmede size en uygun olduğunu düşündüğünüz yere işaretleyiniz. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeniz gerekmektedir. Hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösteriniz.

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

0. Hiç yok 1.Biraz var 2.Orta derecede var 3.Epey var 4.Çok fazla var

	Hiç	Biraz	Orta Derecede	Epey	Çok Fazla
1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali					
2. Baygınlık, baş dönmesi					
3. Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri					
4. Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu					
5. Olayları hatırlamada güçlük					
6. Çok kolayca kızıp öfkelenme					
7. Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar					
8. Meydanlık (açık) yerlerden korkma duygusu					
9. Yaşamınıza son verme düşünceleri					
10. İnsanların çoğuna güvenilmeyeceği hissi					
11. İştahta bozukluklar					
12. Hiçbir nedeni olmayan ani korkular					
13. Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları					

14. Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetmek					
15. İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetmek					
16. Yalnızlık hissetmek					
17. Hüzünlü, kederli hissetmek					
18. Hiçbir şeye ilgi duymamak					
19. Ağlamaklı hissetmek					
20. Kolayca incinebilme, kırılmak					
21. İnsanların sizi sevmediğine, kötü davrandığına inanmak					
22. Kendini diğerlerinden daha aşağı görmek					
23. Mide bozukluğu, bulantı					
24. Diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu					
25.Uykuya dalmada güçlük					
26. Yaptığınız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek					
27.Karar vermede güçlükler					
28.Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkmak					
29.Nefes darlığı, nefessiz kalmak					
30.Sıcak, soğuk basmaları					
31.Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer yada etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak					
32.Kafanızın bomboş kalması					
33.Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar					

34.Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği					
35.Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları					
36.Konsantrasyonda(dikkati bir şey üzerine toplama) güçlük					
37.Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi					
38.Kendini gergin ve tedirgin hissetmek					
39. Ölme ve ölüm üzerine düşünceler					
40.Birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği					
41.Birşeyleri kırma, dökme isteği					
42.Diğerlerinin yanındayken yanlış bir şeyler yapmamaya çalışma					
43.Kalabalıklarda rahatsızlık duymak					
44.Bir başka insana hiç yakınlık duymamak					
45.Dehşet ve panik nöbetleri					
46.Sık sık tartışmaya girmek					
47.Yalnız bırakıldığında/kalındığında sinirlilik hissetmek					
48.Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmemek					
49.Yerinde duramayacak kadar tedirgin hissetmek					
50.Kendini değersiz görmek/değersizlik duyguları					
51.Eğer izin vererseniz insanların sizi sömüreceği duygusu					
52.Suçluluk duyguları					
53.Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri					

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ : 30.04.2020
TOPLANTI SAYISI : 2020-12

KARAR NO: 2020-12-27: Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 180624096 numaralı öğrencisi Funda ALTUNTAŞ'ın, "Geç Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı, Benlik Algısı Ve Ruhsal Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tezi hakkında yapacağı anket çalışmasının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 12.03.2020 tarih ve 2020-07 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy çokluğu ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Prof.Dr.Nuri KURUOĞLU
Rektör Yardımcısı